

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”Nästan hela Hammarkullen är på försörjningsstöd”

En kvalitativ studie om upplevelsen av stigmatisering bland ungdomar mellan 18-21 år som lever i familjer med försörjningsstöd

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Termin HT 15
Författare: Legan, Karolina och Rrmoku, Aferdita
Handledare: Törnquist, Anders

Abstract

Titel: ”Nästan hela Hammarkullen är på försörjningsstöd”: en kvalitativ studie om ungdomars upplevelse av försörjningsstöd

Författare: Legan, Karolina & Rrmoku, Aferdita

Nyckelord: Ungdomar, försörjningsstöd, stigmatisering, välfärd och identitet

Syftet med vår studie var att undersöka hur ungdomar mellan 18-21 år upplever försörjningsstöd. Hur deras uppväxt var beroende på det och hur situationen ser ut nu, om hur det har bidragit till utanförskap och stigmatisering. Vi har använt oss av kvalitativa metoder och genomförde sex semi-strukturerade intervjuer med ungdomar på Mixgården i Hammarkullen samt tre stycken semi-strukturerade intervjuer med socialsekreterare på socialtjänsten i Hjällbo. För att analysera vårt empiriska material använde vi oss av meningskoncentrering och analyserade det utifrån teorierna om välfärd enligt Titmuss, identitet samt Goffmans teorier om stigmatisering och stämpling. Resultatet av vår uppsats visar på att ungdomarna hade generellt en negativ bild av försörjningsstöd. De upplevde även att det ledde till utanförskap och stigmatisering. Ungdomarna berättar även om att dålig ekonomi var vanligt under uppväxten. Socialsekreterarna bekräftade att försörjningsstödet kunde leda till stigmatisering och utanförskap.

Förord

Vi vill tacka alla som har hjälpt oss med den här uppsatsen, framförallt alla informanter. Tack till alla underbara ungdomarna från Mixgården, stort tack även till personalen på fritidsgården i Hammarkullen. Vi vill även tacka socialsekreterarna på socialtjänsten i Hjällbo som var behjälpliga med information om försörjningsstöd och deltog i intervjuerna. Och slutligen ett muchas gracias till vår handledare Anders Törnquist.

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar.....	6
1.2 Uppsatsens tema i relation till ämnesområdet socialt arbete	6
2 Bakgrund	7
2.1 Området Hammarkullen i stadsdelen Angered	7
2.2 Utanförskap och förorter	9
3 Kunskapsläge	10
3.1 Arbetslinje och bidragslinje.....	10
3.2 Försörjningsstöd	13
3.3 Barnfattigdomen i Sverige.....	14
4 Teorier	15
4.1 Välfärd.....	15
4.2 Identitet	18
4.3 Teorier om stämpling och stigmatisering	18
5 Metod	21
5.1 Datainsamlingsmetod	21
5.2 Litteratursökning	21
5.3 Avgränsning och urval.....	22
5.4 Intervjuernas genomförande.....	23
5.5 Bearbetning och analys	24
5.6 Etiska överväganden	25
5.7 Uppsatsens reliabilitet och validitet.....	27
5.8 Arbetsfördelning.....	28
6 Resultat och analys.....	28
6.1 Området och utanförskap	28
6.2 Arbetslinje – Bidragslinje.....	32
6.3 Försörjningsstöd	36
6.3.1 Försörjningsstöd under uppväxten.....	37
6.3.2 Försörjningsstödet: nu och framtiden	39
7 Slutsats och avslutande diskussion.....	41
7.1 Studiens begränsningar.....	44
Referenslista.....	46
Bilaga 1	48
Bilaga 2	49

1 Inledning

Angered är en av de största förorterna i Sverige som präglas av låg inkomstnivå bland invånarna och där många under en längre tid har varit beroende av försörjningsstöd. Bland dessa finns det många barnfamiljer med barn i olika åldrar. Minst hälften av befolkningen i detta område är utrikesfödda (Ungdomsstyrelsen, 2008). Området har också en yngre befolkning än många andra områden. Utanförskapsområden har oftast en ung befolkning. Bland den yngre befolkningen är arbetslösheten hög i områden med social utsatthet vilket bland annat kan förklaras av utbildningssituationen och av att deras föräldrar själva saknar eller har saknat arbete under en längre period. Unga i dessa områden saknar sociala nätverk som kan bidra till högre chans för arbete än unga från andra stadsdelar (ibid). Ungefär en fjärdedel av allt stöd som betalas ut av Göteborgs stad går till stadsdelen Angered (Göteborgs stad, 2014).

Synen på ekonomiskt bistånd har förändrats sedan början av 1980-talet. Tidigare var försörjningsstödet en social rättighet medan därefter präglas av skyldigheter och arbetsmoral, där motivationen och arbetsviljan hos individen står i centrum. Dessa förändringar av synen på individen har även inneburit att bedömningarna om individen är värdig försörjningsstöd eller inte har blivit mer selektiva. Förändringen leder till kategorisering och stigmatisering av de individer som eventuellt skulle vara berättigade till försörjningsstöd. Den nya aktiveringspolitiken återspeglar den gamla synen på fattigvården som rådde under 1800-talet där diskursen kring fattigvården framförallt handlade om värdig och ovärdig fattig. Då förväntades de fattiga att prestera och visa en hög arbetsmoral för att få bistånd (Milton, 2006).

Vi arbetar båda i Angered vid sidan om studierna. En av oss arbetar på ekonomiskt bistånd på socialtjänsten i Hjällbo. Att möta klienter på ekonomiskt bistånd har förändrat bilden av människor som lever på försörjningsstöd. Många av klienter är barnfamiljer som lever på knappa förhållanden och har det tufft. Dessa barn och ungdomar drabbas av föräldrarnas svåra ekonomiska situation och har ofta inte samma uppväxtvillkor som andra barn från familjer med föräldrar som arbetar. Den andra av oss arbetar på Mixgården som är en fritidsgård i

Hammarkullen. På den arbetsplatsen har vi kunnat skapa goda relationer till ungdomar som har fått oss att förstå att ungdomarna drabbas mycket av familjens ekonomiska situation. Även områdets generella situation avseende ekonomi och utanförskap påverkar ungdomarna. På våra arbetsplatser har vi kunnat se en svår vardag för många där den tuffa ekonomiska situationen har påverkat både ungdomarna och deras familjer på ett negativt sätt. Efter dessa observationer tyckte vi det kan vara ett intressant ämne att fördjupa sig i. Vi valde att studera hur ungdomar upplever försörjningsstöd och stigmat kring det då deras familjer länge har levt på försörjningsstöd.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka hur ungdomar mellan 18-21 år i Angered upplever hur det var och är att leva i en familj med långvarigt försörjningsstöd. Hur upplever ungdomarna utanförskapet i förorten och hur upplever de stigmat och stämplingen av försörjningsstöd? Vidare är syftet även att undersöka socialsekreterarnas syn av familjer med barn och unga som lever på långvarigt försörjningsstöd. För att kunna genomföra denna studie kommer vi intervjuva ungdomar och socialsekreterare i Angered samt analysera empirin med hjälp av teorier gällande välfärd, identitet, stämpling samt stigma.

Vi har använt oss av följande frågeställningar:

- Hur är ungdomarnas upplevelse av försörjningsstöd under uppväxten och hur upplever de det nu?
- Hur upplever ungdomarna att försörjningsstödet bidrar till ett utanförskap?
- Hur upplever ungdomar att försörjningsstöd bidrar till stigma och stämpling?
- Hur beskriver socialsekreterarna familjernas och ungdomarnas situation av långvarigt försörjningsstöd?

1.2 Uppsatsens tema i relation till ämnesområdet socialt arbete

Det är viktigt att vi som framtida socionomer har i beaktning att de individer vi kommer att arbeta med är människor med identiteter och personer med olika kön,

klass, etnicitet, ålder och socioekonomisk bakgrund. Att ha ett intersektionellt perspektiv och inte kategorisera våra klienter utan betrakta de som värdefulla människor och bemöta dem med respekt är av största vikt. Skapandet av relationer med klienter är avgörande för att kunna hjälpa individer. Ses de som avvikare kan det bidra till att deras identitet skapas utifrån det. Det är även viktigt att som socialarbetare ha förståelse för klienters livssituation, hur det är att leva på försörjningsstöd, hur knappa resurser kan bidra till stigmatisering och utanförskap. Vidare är det väsentligt att förstå att det finns en maktrelation när det gäller vårt arbete med klienter och att kontrollen vi utför på våra klienter kan medföra till misstro gentemot myndigheter och att det kan verka kränkande mot ens personliga integritet.

2 Bakgrund

I den här delen kommer vi att beskriva området Hammarkullen i stadsdelen Angered. Det här området ett av Sveriges miljonprojekt och en förort till Göteborg. Vi kommer även skriva generellt om förorter och utanförskapet som kan yttra sig i dessa områden, detta för att få en större förståelse av ungdomarnas liv och för att få kunskap om området som de bor i.

2.1 Området Hammarkullen i stadsdelen Angered

Enligt Stadsledningskontoret (2015) är befolkningmängden i Angered cirka 50629. Av dem är det cirka 59 % i arbetarålder. Det är också ett av de mest invandrartäta områden i Sverige. Andelen invånare med utländskbakgrund år 2014 var 72 %. Bara 27 % av invånarna har eftergymnasial utbildning medan det generellt sett är 51 % i Göteborg. I Angered är 14 % av invånarna arbetslösa jämfört med endast 7 % i hela Göteborg år 2014 (Göteborgs stad statistik, 2015).

Hammarkullen är det näst största delområdet i Angered (Törnquist, 2001). Där bor det cirka 8146 invånare (Göteborgs stad statistik, 2015). Cirka 84 % av befolkningen har utländsk bakgrund i Hammarkullen. Arbetslösheten i Hammarkullen är 16 % och 17 % av ungdomarna är utan arbete. Medelinkomsten i Hammarkullen är lägst av alla andra områden i Angered, 146 000 kr medan i

Göteborg är medelinkomsten 276 000 kr (Göteborgs stad statistik, 2015). Trots att det finns mängder av statistik om Angered så lyser forskning om hur livet där ser ut med sin frånvaro (Sernhede, 2002). I Angered och Östra Göteborg är andelen långtidsberoende, det vill säga längre än tio månader av försörjningsstöd högre än andelen korttidsberoende. I denna grupp finns det många barnfamiljer med barn i olika åldrar. Hälften av stadens totala utbetalning till försörjningsstöd går till dessa två områden. År 2013 levde 30 % i Hammarkullen på försörjningsstöd, vilket är högst andel i hela Angered (Göteborgs stad, 2015).

Området Angered utvecklades under 1960-talet där tanken var att expandera Göteborg (Sernhede, 2002). Idealet var att Angered inte skulle vara en tom plats utanför Göteborg, utan en fullt fungerande stadsdel med industri, kultur, sjukvård och så vidare. Lägenhetsstandarden och kommunikationen till Göteborgs stad skulle vara optimal. Hammarkullen är ett av de bostadsområden som byggdes i Sverige under miljonprogrammets period (ibid). Det är även ett av de 4-5 miljonprogramsområden som har präglat Sverige. Andra liknande områden är till exempel Rosengård, Tensta med mera. (Törnquist, 2001). Hammarkullen är ett område som kan vara väldigt dubbelt med utanförskap och segregation samtidigt som det finns en stark gemenskap, spontanitet och känsla för området bland de boende (Sernhede, 2002). Under 1970-talet stod många lägenheter i Hammarkullen tomma då det var problematiskt att hitta hyresgäster till en början. Därefter kom hyresgäster i form av arbetskraft från andra delar av Sverige samt flera nordiska länder. Stadsdelen fick snabbt ett dåligt rykte på grund av många sociala problem såsom missbruk eller störande hyresgäster. I området fanns en hög andel invandrarfamiljer, familjer med låg inkomst samt ensamstående föräldrar (ibid). Som område urskiljer sig Hammarkullen från andra områden med en stark identitet, både inifrån och utifrån (Törnquist, 2011).

Enligt FN-konventionen artikel nr 23 (Regeringskansliet, 2006) är det en mänsklig rättighet att arbeta. Alla har vi rätt till möjligheten för att kunna försörja oss själva. Trots detta är det många i Göteborgs stad som saknar arbete, och framförallt i förorterna Bergsjön och Angered där mindre än hälften av den arbetsföra befolkningen arbetar. I Bergsjön är det 45 % av de arbetsföra medborgarna som arbetar och 49 % av de i södra Angered, medan hela 91 % av

individerna i Torslanda arbetar (Göteborgs stad, Social resursförvaltning, 2014). Stadsledningskontoret gjorde en kvartalsmätning i Göteborg oktober år 2014 där det kunde konstateras att Angered är den stadsdel med högst andelen långtidsberoende av försörjningsstöd. Bidragstiden för invånarna i Angered ökar kontinuerligt. Av de invånare som länge har levt på försörjningsstöd är det få som lämnar det då möjligheten till egenförsörjning är relativt liten. Idag är det fler i Angered som är långtidsberoende av försörjningsstöd än de som endast mottar bidrag en kortare tid. Situationen i Angered ser mycket annorlunda ut i jämförelse med de nio andra stadsdelarna. Inte bara att volymerna är större bland den andelen som bedöms friska och arbetsföra av de i långvarigt beroende av försörjningsstöd utan även för att Angered står för ungefär 25 % av hela stadens försörjningsstöds kostnader (ibid).

2.2 Utanförskap och förorter

Det finns olika tolkningar av begreppet utanförskap (Fahlgren, 2009). En av tolkningarna rör socialt och ekonomiskt utanförskap. Det kan också handla om personer som är utanför gemenskapen, exempelvis arbetsplats, skolan, fritidsgård eller segregerad boende. De personer som alltid har levt på socialt bidrag och aldrig jobbat i Sverige hamnar oftast i utanförskap (Arnstberg, 2008). Invandrare som får försörjningsstöd har sedan 1990-talet blivit ett förortsproblem. Det blev allt vanligare att de nyanlända i Sverige flyttar in hos sina släktingar som bor i förorter, så kallad *ebo*, vilket betyder "eget boende". I praktiken har detta projektet misslyckats då nyanlända invandrare brukar hamna i de fattiga och invandrartäta förorter där arbetslösheten och försörjningsstödsberoende är stort. Detta bidrar till att integrationen med det nya samhället försvåras. Det kan, å ena sida vara tryggare för de nyanlända invandrare att bo med sina släktingar men, å andra sidan kan det samtidigt försvåra för barnen att integrera sig i samhället och arva föräldrarnas liv i utanförskap. Det är alltmer vanligt att andragenerationsinvandrare hamnar i utanförskap. Dessa ungdomar riskerar att hamna i den kriminella världen. De ungdomar som lyckas bra brukar flytta från förorter (ibid).

3 Kunskapsläge

Vi har försökt att hitta tidigare forskning inom samma ämne, det vill säga om barn och ungdomars upplevelser av att föräldrar lever på försörjningsstöd. Vi noterade snabbt att det finns en kunskapslucka i ämnet. Mestadels av forskningen riktar in sig på barn och unga som lever i familjer med mer komplexa problem, exempelvis att föräldrar mottar försörjningsstöd samt har ett missbruk. Vi ansåg att denna forskning inte var relevant till vårt syfte, och vi valde istället att läsa och skriva om hur politiken inom arbetsmarknaden har påverkat försörjningsstödet och därmed familjerna och deras barn. Vi har framförallt valt att rikta in oss på arbetslinje, bidragslinje och försörjningsstöd samt barnfattigdomen i Sverige.

3.1 Arbetslinje och bidragslinje

Sedan 1940-talet har den svenska aktiveringspolitiken verkat enligt den gamla traditionens arbetsmarknadspolitik den så kallade arbetslinjen. Arbetslinjen växte fram ur fattigvården, betoningen av tvång till att arbeta ändrades till rätten till arbete. Det bidrog till att arbetslösheten gick ifrån att vara ett individuellt problem till ett problem på en högre nivå, det vill säga att det blev ett samhälleligt problem. Denna sortens politik var framgångsrik i Sverige fram till 1990-talet då Sverige hamnade i ekonomisk kris och arbetslösheten ökade drastiskt. En förändring var nödvändig och två olika politiska linjer växte fram. En linje för de integrerade och en för de segregerade eller så kallade insiders och outsiders på arbetsmarknaden. Den gamla och traditionella arbetsmarknadspolitikerna i Sverige lever kvar men riktar sig främst till de som redan är inne i arbetsmarknaden, den är statlig och rättighetsbaserad. Den nya sortens politik för de så kallade outsiders riktar sig mot specifika målgrupper, den är baserad lokalt och har en mer tvingande karaktär samtidigt som den har en negativ klang och individuell selektion (Hedblom, 2004). Under 1990-talet etablerades även utvecklingsgarantin som hade som ideal att inga medborgare under 25 år skulle vara arbetslösa mer än 100 dagar. De unga vuxna som levde på försörjningsstöd förväntades att delta i olika praktiker som skulle höja deras kompetensnivå. Om bidragstagare skulle tacka nej utan särskilda anledningar till att delta i dessa projekt skulle dennes ersättning avslås eller reduceras (Junestav, 2007).

Rätten till försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd står beskrivet i socialtjänstlagen som under senare år har genomgått en del förändringar framförallt gällande synen på individens rättigheter och skyldigheter. Under år 1998 förändrades lagen så att aktivitetskravet för bidragstagaren förstärktes. Individens skyldigheter gällande självförsörjning ökade och individen var nu tvungen att stå till arbetsmarknadens förfogande. Kommunens yttersta ansvar för de arbetssökande hamnade nu i bakgrunden. Dessa skyldigheter innebar för individen att om de blev erbjudna aktivitetsåtgärder eller utbildningar kunde hen inte tacka nej. År 2001 förstärktes aktivitetskravet ytterligare i socialtjänstlagen genom att det fick en bestämd form och formulering (Hedblom, 2004).

Salonen et.al (2008) beskriver i sin artikel "The flight from universalism" om förändringar inom det svenska välfärdssystemet och skiften från universalism till selektivism. Den ekonomiska krisen under 1990-talet påverkade och förändrade det universella ideal som präglades välfärdssystemet tidigare. Författarna beskriver hur de universella principerna stegvis ersattes med selektiva principer i många grundläggande socialförsäkringar och på arbetsmarknaden. Selektiva drag kan man se på att allt färre individer kvalificeras till de sociala försäkringar som finns i Sverige. De individer som är etablerade arbetslösa, alltså de som befinner sig i systemet hänvisas till olika nationella arbetsmarknadsprogram och sociala försäkringar såsom A-kassa. Men den grupp individer som saknar tillhörigheten till sociala försäkringar, exempelvis oetablerade arbetslösa eller oetablerade invandrare. Dessa individer hänvisas framförallt till kommunernas försörjningsstöd som är behovsprövande samt till olika arbetsmarknadsinsatser.

I sin avhandling "Det sociala medborgarskapets skugga" skriver Johansson (2001) om en utveckling av selektivismen. Författaren menar på att denna utveckling ledde till att betoningen lades på skyldigheter snarare än rättigheter hos socialbidragstagare och är följden av socialtjänstens djupgående behovsprövning och kontroller. Även Junestav (2007) menar i sin avhandling "Arbetslinjer i svensk socialpolitisk debatt och lagstiftning 1930-2001" att det skedde ett regimskifte inom svensk social och arbetsmarknadspolitik, där fokus har ändrats från medborgerliga rättigheter till individuella skyldigheter.

De arbetsmarknadsinsatser som organiseras inom kommunens selektiva bidragssystem kommer, enligt Hollertz (2005) att komplimentera och få residuella drag. Det betyder att de individer som är försörjningstagare kommer definieras därefter snarare än en medborgare med behov av hjälp och stöd. Dessa insatser kommer enligt Hollertz (2005) ha sämre kvalitet då de inriktas mot individer med väldigt små ekonomiska resurser. De verksamheter som riktar sig mot de fattiga individer kommer förknippas med fattigdom vilket kommer leda till att individen stigmatiseras trots att insatserna är för att hjälpa dessa utsatta individer.

Den nya arbetslinjen präglades av föreställningar om individens ansvar. Att leva på försörjningsstöd skulle vara en sista utväg och betydde att alla andra möjligheter var redan uttömda och byggdes på individuell behovsprövning (Junestav, 2007). Resultaten av reformer som genomfördes under 1990-talet blev att många medborgare blev utförsäkrade då de saknade en fast anknytning till arbetsmarknaden. Det resulterade i att kommunernas socialbidrag blev överbelastade. Inom forskningsområde kallas det för "övervältningseffekt" och handlar om medborgarnas övergång från socialförsäkringar och arbetslöshetsförsäkringar till försörjningsstöd, det vill säga att kostnaderna flyttade från staten till kommunerna. Anledning till det var att nivåerna sänktes samt hårdare villkor infördes.

Regeringens förklaring till fattigdom och sociala problem var att det orsakades av orättvisor på arbetsmarknaden och i samhället. Arbetsträning, kompetenshöjande insatser istället för försörjningsstöd var olika förslag som kommunerna skulle erbjuda till utsatta individer. Samtidigt sattes press på de arbetslösa som sökte försörjningsstöd, de hade skyldigheter gentemot samhället och var tvungna att ta det arbete som erbjöds. De individer som hade arbetsförmåga var tvungna att söka arbete aktivt och delta i aktiviteter för arbetslösa. Detta ledde till ändringar i socialtjänstlagen som skulle harmonisera den med nya arbetsmarknadspolitiska reformer (Junestav, 2007). Den nya lagen innebar att individer fortfarande hade eget ansvar till egenförsörjning samt skyldigheter att aktivt söka arbete och delta i arbetsmarknadspolitiska insatser.

En annan stor förändring i politiken skedde år 2006 då Alliansen (Nya Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna) tog över makten. Arbetslinjen förändrades och därmed även bidragslinjen (Landguiden, 2015). Alliansen gick i val med löften om att det skulle löna sig mer att arbeta än att leva på bidrag. Det skulle Alliansen uppnå genom så kallade jobbskatteavdrag vilket innebar skattelättnader på löneinkomster samt att Alliansen skärpte reglerna för sjukförsäkringssystemet och förtidspensionen. Alliansen avskaffade även förmögenhetsskatten och fastighetsskatten blev istället en kommunal avgift som medförde kraftig lättnad för medelklassen. Vidare höjdes avgifterna till A-kassa och alla ersättningar sänktes. Resultaten av denna politik blev att mängder av redan utsatta människor hamnade utanför systemet och blev så kallade utförsäkrade. För att klara sig var enda utvägen för dessa individer att ta sig till socialkontoren och ansöka om försörjningsstöd. I och med denna förändrade politik fanns inte längre den svenska välfärdsmodellen som tidigare utan den blev förändrad, den nya politiken i landet gynnade de rikare i samhället och missgynnade resten av befolkningen (ibid).

3.2 Försörjningsstöd

Vidare står det i Socialtjänstlagen (Socialtjänstlagen, 2001:453) att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning genom försörjningsstödet och för sin livsföring i övrigt. Villkoren anges i 4 kap 1§ 1 stycket där det står att den som själv inte klarar att försörja sig eller kan få sin försörjning på annat sätt har rätt till att få försörjningsstöd. Kommunen har två uppdrag gentemot varje individ som får försörjningsstöd. Det första är att försöka hjälpa individen att bli självförsörjande, det vill säga hjälp till självhjälp. Det andra uppdraget handlar om att under tiden få hjälp med sin försörjning genom ekonomiskt bistånd. Regeringen fastställer årligen en riksnorm som gäller för alla kommuner. Riksnormen innebär en miniminivå för det ekonomiska biståndet för försörjning (Göteborgs stad, 2015). Det ekonomiska biståndet är tänkt att fungera som ett skyddsnet för individer som har tillfälliga ekonomiska problem. Individen har i första hand eget ansvar för att reda upp sin situation och hushålla kring sin ekonomi. Är individen i fråga arbetslös så kräver socialtjänsten att denne ska vara

aktivt arbetssökande och delta i olika arbetsmarknadsprojekt eller program för arbetslösa. Om individen skulle bli sjuk krävs ett aktuellt sjukintyg och att hen deltar i sjukvårdens och kommunens planerade rehabiliteringsåtgärder (Göteborgs stad, 2015). När det gäller makar eller sambo förhållanden är de försörjningsskyldiga gentemot varandra. Det innebär att hushållet gemensamt ansöker om försörjningsstöd och att båda ansvarar för ekonomin (ibid). Riksnormen, det vill säga det som är lika för hela landet utifrån försörjningsstödet och vad som täcks av det är: livsmedel, kläder/skor, lek/fritid, hälsa/hygien, förbrukningsvaror, Tele/TV-avgift och dagstidningar. Vidare finns ekonomiskt bistånd för andra skäligena kostnader som prövas särskilt i varje ärende. Sådana kostnader kan vara för boende, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor, läkarvård/medicin/tandvård samt A-kasse- och fackavgift. Utöver detta kan socialsekreteraren pröva om individen kan få bistånd för exempelvis möbler, flyttkostnader, telefoninstallation, spädbarnsutrustning, omfattande tandvård eller begravning (ibid).

Socialstyrelsen har sedan år 2011 kunnat konstatera att andelen biståndsmottagare som får ekonomisk hjälp under en längre period (10–12 månader per år) har ökat i hela Sverige. År 2011 utgjorde dessa 31,7 procent av alla mottagare av bistånd medan år 2014 var det 36,7 procent. Under 2013 kan man se att 411 000 personer fick ekonomiskt bistånd därav var 140 000 barn berörda. De vanligaste orsakerna till behovet av ekonomiskt stöd var arbetslöshet, sjukdom eller att man är ensamstående förälder (Socialstyrelsen, 2015).

3.3 Barnfattigdomen i Sverige

Rädda barnen definierar barnfattigdom utifrån två olika mått (Rädda barnen, 2014). Det ena definieras utifrån barn i familjer med låg inkomststandard och det andra utifrån barn som lever i familjer med försörjningsstöd. Inkomstskillnader har kontinuerligt ökat mellan de rikaste och fattigaste barnfamiljerna i Sverige, framförallt sedan 1990-talets början. De rikaste familjerna har haft en massiv utveckling i inkomster sedan mitten av 1990-talet medan familjerna från de lägre inkomstskikten inte har haft samma inkomstutveckling (ibid).

Barnfattigdomen varierar mycket i både olika län men även olika kommuner. Den lägsta barnfattigdomsnivån år 2012 mättes i Halland, där 6,8 % inkluderades i barnfattigdom medan Skåne på 16,8 % var högst i landet (Rädda barnen, 2014). Barnfattigdomen är som störst i de större kommunerna i landet. Kommunen med högst barnfattigdom mellan åren 2011 och 2012 är Malmö trots en minskning från 31,9 % till 31,7 %. Göteborg ligger lägre än Malmö i barnfattigdomen. Trots det visar det sig att mellan åren 2011 och 2012 cirka 17 % av barnen beräknas leva i fattigdom i Göteborg (ibid). I flera storstäder har man valt att slå samman mindre homogena stadsdelar till större enheter. Det har lett till mindre precision och svårare avgränsningar även i de lokala perspektiven då större områden innehåller större variation i inkomstfördelning. I Göteborg har man år 2011 gjort en ny indelning som minskade antalet stadsdelar från 21 till 10 stycken. Denna indelning har även inneburit en större andel barn i varje stadsdel. I Göteborg har det medfört en fördubbling av antalet barn per stadsdel, i genomsnitt från knappt 5000 till cirka 10 000. I Göteborg har barnfattigdomen ökat något i två stadsdelar (Östra Göteborg och Norra Hisingen) med 0,9 respektive 0,5 procentenheter. I Angered har barnfattigdomen minskat med cirka 0,8 procentenheter under år 2012 (ibid).

4 Teorier

I den här delen kommer vi att beskriva de teorier vi valt för att analysera vår empiri. Vi har först valt att beskriva Titmuss teori om välfärd då försörjningsstödet är en del av den svenska välfärden samt en stor del av socialpolitiken. Vidare har vi även valt att presentera identitet som en teori, för att få en djupare inblick i ungdomarnas upplevelser av försörjningsstödet och dess påverkan på dem. Slutligen kommer vi att skriva om Goffmans teorier om stämpling och stigma som kommer att hjälpa oss att förstå hur utanförskapet kan uppstå, upprätthållas samt upplevas.

4.1 Välfärd

Titmuss (Johansson, 2001) ansåg att sociala rättigheter i första hand kunde och skulle konkretiseras genom universella socialpolitiska system, det vill säga

systemlösningar som omfattade alla, som gav alla lika förmåner samt behandlade alla lika och med respekt för deras personliga integritet. Han ansåg att sociala rättigheter var närmast ett administrativt problem. Detta är viktigt på grund av att när Titmuss hävdade att sociala rättigheter var en fråga om systemkonstruktioner fångade han i ett viktigt drag i den moderna välfärdsstaten. Med det ger han oss redskap för att kunna analysera försörjningsstöd ur ett välfärdsteoretiskt perspektiv och relatera systemet till det socialmedborgarskapets universella ideal (Johansson, 2001).

Titmuss argumenterade för att välfärdsstaten skulle konstruera sina socialpolitiska system efter universella principer och att staten skulle ta allt ansvar för all socialpolitik (Johansson, 2001). Det är bara då som medborgarna skulle tillförsäkras ekonomisk trygghet och välfärd oberoende prestationer på marknaden. Med det konstaterade han att individuella problem som arbetslöshet och fattigdom berodde på strukturella och samhällsliga processer som urbanisering, det vill säga problem på makro nivå. De ekonomiska försörjningsstöden och annat skulle vara en kompensation gentemot individen för vad samhället själv har orsakat. Vidare talade Titmuss om att endast i universell socialpolitik kunde alla medborgare behandlas lika oavsett ekonomi och hudfärg. Det är enbart då alla har rätt till samma sociala service, utan att betraktas och känna sig som en börda för samhället (ibid).

De svenska socialförsäkringssystemen har utformats efter principer som gör att de kan anta drag av en social rättighet. Även i Sverige har det funnits privata försäkringsformer men den svenska välfärdsstaten alltid haft ett starkt inflytande över socialförsäkringssystemen. Det övergripande syftet har varit att säkerställa att alla medborgare får samma ekonomiska ersättningar samt samma form av hjälp, det har exempelvis bidragit till en statlig försäkringskassa. Sammanfattningsvis kan det svenska socialförsäkringssystemet beskrivas som något som präglats av många universella ambitioner, det vill säga att alla medborgare skall omfattas och ingen skall skiljas ut eller identifieras som behövande (Johansson, 2001).

Problemet gällande de svenska socialförsäkringssystemen som är av betydelse för välfärden är att det inte finns någon garanti till de sociala förmånerna i den svenska välfärdsstaten. Trots att socialförsäkringssystemet i Sverige har universella ambitioner kan man se att den svenska välfärdsvarianten avviker från idealet. Vårt system är framförallt byggt på tidigare inkomst och arbetsprestation och gäller både tillträde till systemen och efterföljande ersättning. Undantaget är de generella bidragen som, till exempel barnbidrag. Denna problematik har beskrivits som ”the dual welfare”, det vill säga att välfärdsstaten garanterar medborgaren omfattande sociala förmåner om hen själv inte kan vara självförsörjande. Men dessa kan endast fås efter en tid av arbete, det vill säga att medborgaren själv måste tjäna in de sociala förmånerna innan hen får utnyttja dem (Johansson, 2001).

För att det svenska systemet ska fungera oproblematiskt behöver arbetsmarknaden och välfärdssystemet vara i samklang. Arbetslösheten ska vara låg och sysselsättningsgraden hög. Det är endast då alla medborgare kan kvalificeras till socialförsäkringsförmånerna och systemet kan bli mer universellt. Om staten genomför neddragningar i socialförsäkringssystemen, det vill säga i välfärden samtidigt som arbetslösheten stiger och sysselsättningen sjunker, exkluderas medborgare från socialförsäkringssystemen. Då kan de istället bli hänvisade till andra lösningar exempelvis försörjningsstöd. Detta innebär att den fulla sysselsättningen i landet har en central funktion i det svenska välfärdssystemet (Johansson, 2001). Detta innebär även att arbetslinjen eller medborgarnas sysselsättning inte bara är grundläggande för försörjningsstödet utan även för socialförsäkringsförmånerna. Försörjningsstödet funktion är att komplettera ekonomiskt i de situationer där medborgaren inte får täckning av det generella socialförsäkringssystemet. Det generella socialförsäkringssystemet är byggt för alla medborgare medan försörjningsstödet har en mer selektiv karaktär och inriktar sig till få och de behövande. Myndigheternas rätt till att genomföra kontroller och tester för att bedöma den enskildes rätt till förmånerna kan leda till en ökad känsla av selektivism (ibid).

4.2 Identitet

Förmågan att individen har den inre känslan av att vara densamma hör till de grund identitetsegenskaper (Frisén & Hwang, 2006). Att individernas livsförhållande och relationer är föränderliga, en upplevelse av en stabil identitet betyder att man själv är densamma och att man har en känsla av kontinuitet trots att man befinner sig i olika roller och sammanhang. Känslan av kontinuiteten som är betydelsefull för individens existens skapas både medvetet och omedvetet. De viktigaste frågor som är centrala för utvecklingen av den psykosociala identiteten under tonårsperioden avser frågor kring framtidens sysselsättning, att utveckla normer och värderingar som fungerar som man förhåller sig till (ibid).

Hammarén och Johansson (2009) nämner att ett av perspektiv som man kan använda för att förstå begreppet identitet är identitet som social roll och process. Det här begreppet används inom socialpsykologin för att kunna förklara positioner i samhället, det vill säga att social identitet ger individer plats i samhället. Begreppet "roll" jämförs med begreppet identitet och har sitt ursprung från Goffmans symboliska interaktionism (Hammarén & Johansson, 2009). Den symboliska interaktionismen likställer socialt samspel med en teaterscen där individer jämförs med skådespelare som spelar sin roll. Alla individer har olika roller och det är även möjligt att en individ kan ha flera roller. Individer kan även gå ur rollen eller byta den till en annan. Rollen är samtidigt socialt tvingande, det vill säga att så fort individen spelar sin roll så finns det ramar för vad individen kan och inte kan göra. När individer går in i roller så fastställs även deras identiteter. Varje roll har sitt specifika manus som individer måste utgå ifrån och för att vara trovärdiga måste de anpassa sig till rollens manus. På detta sätt begränsas deras handlingsutrymme (ibid). Goffman använder begreppet fasad som definierar individen och när individer har en fasad mot den yttre världen så skapas individens sociala position.

4.3 Teorier om stämpling och stigmatisering

I alla sociala sammanhang och grupper finns det regler som bör följas, antingen är de formellt antagna såsom lagar men kan också vara outtalade regler, det vill säga

informella överenskommelser. Den som bryter mot dessa regler och handlar på ett annat sätt ses som en avvikare eller utanförstående (Becker, 2006). Det är viktigt att inte glömma att det inte bara finns avvikande handlingar. Spectrat är långt mellan det konforma beteendet, det vill säga det beteendet som följer regler och uppfattas som sådant av sin omgivning, samt det rent avvikande beteendet som bryter mot reglerna och att omgivningen har uppfattat det (ibid). Det första steget i en avvikarkarriär som det också kallas brukar ofta vara avsiktlig, individen i fråga ville göra det han gjorde och handlingen brukar ofta ses som motiverande. Även om syftet inte var fullt medvetet fanns det en drivkraft bakom. Det finns även de handlingar som är oavsiktliga och kan enkelt förklaras med att individen som begår dem är okunnig om att en regel finns (ibid).

Begreppet stigmatisering kommer ursprungligen från termen stigma, som har sitt ursprung ifrån Grekland. I då tidens Grekland ristades eller skars "stigma" in i människors kroppar som ansågs ovärdiga eller ovanliga. Syftet var att visa att de var annorlunda eller att deras moral var sämre än normen (Engdahl & Larsson, 2006). Det kunde vara individer som hade pesten, var slavar eller brottslingar. Faran med att stigmatisera någon är att man inte ser till någon annan egenskap eller handling hos individen. Individen ses endast som sin sämre egenskap (ibid). När en individ som är ny för oss befinner sig i vår närvaro, kan det framgå att hen besitter någon egenskap som gör hen olik de övriga personer som tillhör den kategori där hen inplacerats någon mindre önskvärd egenskap. På så vis reduceras hen i vårt medvetande från en fullständig och vanlig människa till en kastmärkt, en utstött människa. Att stämpas på det sättet innebär stigmatisering, i synnerhet då den vanhedrade effekten är omfattande; stundom kallas det också oförmåga, oduglighet, handikapp (Goffman, 2011). Att stigmatiseras i samhället menar Goffman kan leda till två olika saker. Det första är att individens uppfattning om sig själv kan förändras och senare kan leda till socialisolering. Den andra konsekvensen av stigmatisering och den avvikarroll som individen får menar Goffman kan leda till exempelvis arbetslöshet och försämrad möjlighet till att faktiskt få ett arbete. Utifrån dessa två konsekvenser kan även individen börja se sig som en avvikare och en ond cirkel har skapats (ibid). De avvikande handlingarna och beteendet som Goffman talar om är uppdelade i tre typer. Den första avvikelser som leder till stigmatisering enligt Goffman är missbildningar på

kroppen exempelvis synliga funktionshinder. Den andra typen är sådant som rör vår personlighet, till exempel missbruk och den tredje typen av avvikelse är bristen på pålitlighet. I sådana fall litar samhället inte på individen i fråga. Avvikaren kan i dessa sammanhang exempelvis vara kriminell eller arbetslös och därmed betraktas ovärdig i andras ögon (Goffman, 2011). Goffman menar även att avvikare har som tradition att dra sig till varandra och bilda grupper eller subkulturer. Deras gemensamma egenskaper bidrar till en känsla av tillhörighet och sammanhang. Deltagande i dessa grupper betyder inte automatiskt att stigmatiseringen och upplevelsen att själv vara avvikare försvinner ifrån andra sociala sammanhang eller grupper (ibid). För att en individ eller ett fenomen ska kunna avstigmatiseras krävs att samhället runt omkring förändras. Ett bra exempel på det kan vara narkotikabruk som är starkt stigmatiserat i Sverige, men om till exempel marijuana legaliseras skulle det bidra till en avstigmatisering då det inte längre är ett brott mot en lag. Det innebär också att de som har möjlighet till att beskriva eller påverka det som uppfattas som avvikande eller inte har en form av makt, makten till att stämpla andra (Engdahl & Larsson, 2006).

“De andra” eller den andra gruppen, de som inte är vi, tillhör en främmande kultur (Sernhede, 2002). Att vara vit, svensk, blond och arbeta är en norm som “de andra” mäts mot. Begreppet “de andra” används för att förstå andra kulturer som inte liknar den västeuropeiska kulturen. Den västeuropeiska kulturen framstår som upplyst och medveten, medan de andra framställs som irrationella. Författaren menar på att det är deras villkor i det svenska samhället som är anledning till deras problem (ibid). I mötet med “de andra” som inte liknar majoriteten tillskrivs de egenskaper och det skapas vissa aspekter av vår egen identitet. Under de senaste åren har dessa aspekter blivit en avgörande faktor för individernas möjligheter och delaktighet i det svenska samhället. Sernhede (2002) menar på att denna utveckling har bidragit till att “de andra” förknippas med utanförskap.

Lalander och Johansson (2007) skriver att alla “vi” eller alla grupper behöver ett “de”, det vill säga en motpol. En motpol som inte är som de, och som de inte vill vara som. Dessa, enligt författarna byggs inte av sig själva utan det är vi som skapar dem i sociala sammanhang. Exempelvis skapar individerna i arbetet ett “de” som är arbetslösa med egenskaper som de själva inte vill besitta. Vidare talar

Goffman (2011) om att det är “vi” som skapar stigmat åt “de”.

5 Metod

Vi har valt att genomföra en kvalitativ studie för att undersöka våra frågeställningar. Vi anser att en kvalitativ analys av studien passade bättre då vi la tonvikten på ungdomarnas beskrivning av sammanhanget, deras upplevelser och deras berättelser (Bryman, 2011). Vi ville få ungdomarnas perspektiv och förstå deras resonemang, vi valde därför att intervjua ungdomar men även socialsekreterare för att få ett bredare perspektiv. Enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) är intervjuer en metod för att få kunskaper om sociala relationer och social miljö. Genom att intervjua personer från olika subkulturer eller stadsdelar kan man öka sin förståelse om de förhållanden som är specifika till det område man är intresserad av. Intervjuer är ett sätt att komma närmare samhället och se olika aspekter av det. Denna metod gör det möjligt att uppleva fenomen på riktigt istället för att läsa om det i böcker (ibid).

5.1 Datainsamlingsmetod

Vi har använt oss av semi-strukturerade intervjuer. Vi valde denna metod för att deltagaren kan svara på ett mer fritt och utförligt sätt samt att vi fick möjlighet till att ställa följdfrågor (Bryman, 2011). Denna metod gjorde det möjligt för oss att vara mer flexibla i våra frågor och på så vis bidrog det till en mer naturlig diskussion som också gav mer fördjupade svar. Vi ställde öppna frågor för att undvika ja och nej svar samt att vi ställde icke-ledande frågor som bidrog till mer uppriktiga svar och deltagaren kunde själv bestämma vilken information denne ville delge oss (ibid).

5.2 Litteratursökning

Vi har använt oss av Göteborgs Universitets sökmotor *GUNDA* för att kunna hitta relevant litteratur till vår studie. Vi använde oss av sökorden: ungdomar, förort, utanförskap, arbetslinje och försörjningsstöd. Vi har även använt oss av Göteborgs stads egna statistik gällande Angered, befolkningen, försörjningsstöd och arbete.

Göteborgs stad har även flera rapporter på deras hemsida www.goteborg.se avseende försörjningsstöd och hur Göteborgs stad arbetar med det förebyggande. Socialtjänsten bidrog med en informationsbroschyr om försörjningsstödet som de delar ut till sina klienter. Rädda barnens rapport om barnfattigdom finns på deras hemsida och även där fick vi en del information om barns situation vars föräldrar lever på försörjningsstöd. Vi har valt att även skriva om Hammarkullen samt Angered på grund av att de ungdomarna vi har intervjuat bor i Hammarkullen och är uppvuxna där, samt att socialsekreterarna arbetar i Angered.

5.3 Avgränsning och urval

Vi har använt oss av målinriktat urval (Bryman, 2011). Den här typen av urval innebär att man försöker skapa ett slags sammanhang mellan studiens syfte och urval. I denna typ väljer forskaren intervjupersoner som kan vara relevanta till forskningsfrågorna. De ungdomar som vi valde att intervjua var relevanta till vår studie eftersom de tillhörde den målgruppen vi ville fokusera på.

Utifrån vårt syfte och frågeställning valde vi att intervjua ungdomar eller unga vuxna i åldrarna 18 - 21 år. Vi valde detta åldersspann för att ungdomarna i den här åldern kan delta utan föräldrarnas samtycke men även för vi tror att de är mognare än yngre ungdomar. Vi anser de kunna reflektera mer kring sin barndom och uppväxtvillkoren. Vi ville utifrån syftet få en förståelse om hur det var att växa upp med försörjningsstöd och vad det bidrog till. Yngre ungdomar som befinner sig i den situationen nu kan ha svårt att tala om det och svårt att se sina föräldrar som icke-arbetare och bidragstagare. Många yngre kan också ha svårt att förstå vad försörjningsstöd faktiskt är och varför man kan vara berättigad det. Vi har även förståelse kring att ämnet kan vara känsligt att tala om och där anser vi att äldre ungdomar kan ha lättare att hantera diskussioner kring föräldrars brist på arbete och situationen familjen hamnar i. Vi har inte valt deltagande ungdomar utifrån kön eller etnicitet utan endast beaktat ålder och om deras föräldrar har haft långvarigt försörjningsstöd eller inte. Alla ungdomar befann sig på Mixgården, fritidsgården i Hammarkullen vid intervju tillfället och personalen tipsade oss om vilka som levt på långvarigt försörjningsstöd.

Vi skickade en förfrågan till alla socialsekreterare på ekonomiskt bistånd i Angered via mail. Där vi frågade om de ville delta i studien. Fyra socialsekreterare mailade tillbaka om att de var intresserade av att delta, men endast tre deltog då en blev sjuk. Vi tog kontakt med de tre socialsekreterarna och bokade in tid för intervjuer. Villkoret för deltagande var att de skulle arbeta på ekonomiskt bistånd inom socialtjänsten, antingen med vuxna och familjer eller med unga vuxna. Det var inte väsentligt hur länge de har arbetat på ekonomiskt bistånd, då det har funnits ganska stor personalomsättning under den senaste tiden.

5.4 Intervjuernas genomförande

Vi skapade en intervjuguide (se bilaga 1 och 2) med frågor som vi tyckte var relevanta till studiens syfte. Vi har delat frågor i olika tema, såsom området, familjesituation, försörjningsstöd, utanförskap, arbetslinje och bidragslinje. Med hjälp av ovanstående teman ställde vi frågor till våra deltagare. Utifrån dessa intervjufrågor ville vi få ungdomarnas perspektiv på utanförskap, hur de själva definierar detta begrepp och om försörjningsstöd bidrar till utanförskap och stigmatisering.

Vi valde att intervjua sex ungdomar i åldrar mellan 18 och 21 som brukar komma till Mixgården. Vi kontaktade personalen på Mixgården och informerade om studien. Vi fick efter detta samtal åka till Mixgården för att hålla intervjuerna med ungdomar där vi samtidigt fick tillgång till deras lokaler för att genomföra intervjuerna. Vi höll våra intervjuer under två kvällar på Mixgården. Vi intervjuade fyra av dessa ungdomar enskilt och två tillsammans, då de var ett par och önskade detta. Att de intervjuades i par skulle kunna vara problematiskt då de eventuellt inte skulle vilja tala om allt fritt framför någon de känner, dock upplevde vi inte att så var fallet utan snarare att de hjälpte varandra komma ihåg och komplettera berättelser. Av dessa ungdomar var det fem killar och en tjej. Vi valde att vara i Mixgårdens lokaler då vi anser att Mixgården är en plats där ungdomarna känner sig trygga och bekväma. Vi ville vara i deras miljö där de har möjlighet att vara sig själva.

Varje intervju tog mellan 30 - 40 minuter. Vi valde att genomföra alla intervjuer tillsammans. Kvale och Brinkman (2014) nämner att författaren bör vara medveten om den ojämlika maktfördelningen mellan deltagare och de som intervjuer. Vi tänkte att, i och med en av oss redan har etablerat kontakt med ungdomar så skulle ungdomar inte känna sig obekväma. Vi hade i baktanke att denna tidigare relation även kunde ha en negativ påverkan på grund av att ungdomen kanske känner skam då detta kan upplevas som ett känsligt ämne att tala om. Vi upplevde dock inte att detta hade någon negativ påverkan, utan ungdomarna talade fritt och berättade mycket. Vi hade även frågat dem om det går bra för dem att vi båda ställer frågor. Ingen av ungdomarna kände sig obekvämt att vi två ställde frågor, snarare tvärtom att det blev bra och utförliga diskussioner kring teman vi valt.

Vi intervjuade även tre socialsekreterare. Även här valde vi att använda oss av en intervjuguide som stöd till intervjun. Varje intervju tog cirka 30-45 minuter och tog plats på socialkontoret i Hjällbo. Två av tre socialsekreterare arbetar på ekonomiskt bistånd 2, den tredje arbetar på ekonomiskt bistånd för unga vuxna.

Vi hade ett bortfall av deltagare till intervjuerna. Det var fyra socialsekreterare som anmälde sig till studien men en av dem blev sjuk och kunde därför inte delta. De tre andra som anmälde sig kunde vi intervjuas. Vad gäller ungdomarna fanns det inget bortfall då vi inte förbokade några intervjuer utan intervjuade de på plats när de var och besökte fritidsgården.

5.5 Bearbetning och analys

Vi valde att spela in alla intervjuer för att sedan kunna transkribera dem. Detta valde vi för att minska risken för egen tolkning under intervjun samt efter. Men även för att minska risken för att glömma det deltagarna har sagt samt för att ha en större möjlighet till att vara mer aktiv i diskussionen under intervjun utan att störas av att behöva skriva ner anteckningar. Vi transkriberade så ordagrant som möjligt för att få helheten av deltagarnas uttalande och att fånga de viktigaste teman som återkom under flera intervjuer. Vi har inte ändrat eller korrigerat grammatik i ungdomarnas berättelser då vi tyckte att exakta uttalanden

skulle bidra till att ungdomarnas röster hörs tydligare. Vid intervjuerna kodades alla ungdomar och socialsekreterare. De fick en siffra allteftersom de deltog exempelvis ungdom 1 eller socialsekreterare 2. Efter transkriberingen och under redovisning av resultatet fick alla deltagare fiktiva namn, för att säkerställa konfidentialiteten samt för att göra uppsatsen mer läsbar.

Vid analys av vårt material använde vi oss av meningskoncentrering (Kvale & Brinkman, 2014) vilket innebär att man förkortar deltagarens intervjuer till kortare meningar. Först läste vi hela intervjuer som vi tidigare transkriberade för att sedan fånga de viktigaste meningar som fanns i texten. Efteråt skapade vi de teman som präglade intervjuerna, vi delade empirin i olika tema som vi uppfattade våra deltagare förmedlade oss. Kategorisering av empirin av deltagarnas berättelser hjälpte till att strukturera komplexiteten och omfattning av de intervjuer samt att det givit oss svar till våra frågeställningar.

5.6 Etiska överväganden

Forskningsetiken handlar om hur forskare behandlar deltagarna i studien och hur de värnar om deras integritet, synen på människovärdet och deltagarnas självbestämmanderätt (Kalman & Lövgren, 2012). Det finns fyra olika krav enligt Forskningsetiska rådet som ska uppfyllas vid varje studie. Informationskravet som är en förutsättning för samtyckeskravet, konfidentialitet och nyttjandekravet. Vad gäller informationskravet innebär det att deltagarna får grundlig information om studien de eventuellt ska delta i, detta innan de beslutar om de vill delta eller inte. Vi gav våra deltagare information genom att lämna ut ett informationsbrev till alla samt att alla deltagare fick muntlig information om studien innan intervjun påbörjades (ibid). I informationen vi gav till deltagarna lade vi stor vikt på information gällande studien, metodiken, vad studien kommer att användas till och hur data kommer att förvaras. Framförallt la vi ner tid på att säkerställa att deltagarna visste att allt är konfidentiellt och att deltagarna inte kunde bli igenkända. Utifrån den här informationen kunde sedan deltagarna ge oss ett informerat samtycke. För att säkerställa att deltagarna förstått informationen fick de skriva på en samtyckesblankett till deltagande av studien. Det är viktigt att konfidentialitetskravet är uppfyllt och att sekretessen avseende deltagarna beaktas

för att värna om dem (Kalman & Lövgren, 2012). Vi var noggranna med att ingen förutom författarna hade tillgång till samtyckesblanketterna där individernas namn stod med.

Ljudinspelningarna hölls på våra privata telefoner och privata datorer som alla har lösenord. Inspelningarna var kodade med siffror exempelvis ungdom 1 eller socialsekreterare 2, precis som de utskrivna intervjuerna var kodade med samma koder kopplade till individerna. Resultatet och analysen av materialet är redovisat i de fiktiva namnen som deltagarna fick under transkriberingen. De är kopplade till individerna för att säkerställa sekretessen kring deltagarna. Vi var noggranna med att deltagarna fick god kunskap om konfidentialiteten i studien och att den kommer att hållas hela tiden, när studien är klar och uppsatsen godkänd så kommer alla inspelningar och nedskrivet material att raderas från våra telefoner och datorer. Allt för att deltagarna skulle känna sig säkra och för att vi ville skapa tillit till oss. Vid tillit till författaren kommer deltagaren att känna sig mer bekväm och intervjun/diskussionen blir mer öppen och djup (Kalman & Lövgren, 2012). Vidare har vi beaktat framställningskravet i vår studie, det vill säga hur gruppen av deltagare framställs i studien. Vi är medvetna om att det är ett känsligt ämne som kan vara jobbigt för deltagarna. Studien är helt konfidentiell så ingen kommer att kunna utläsa vem som har svarat på vad, eller vem som deltagit i studien. Vi har även valt att redovisa resultatet på ett sådant sätt som är så neutralt som möjligt. Citaten skrivs ner såsom individerna har uttryckt sig och analysen av dem är utifrån de teorier vi valt. Beskrivningen och analysen är konstruerat på ett sådant sätt så att individerna inte kategoriseras, stämpas eller framställs som sämre.

Ämnet i vår studie kan vara känslösam för många och ibland även skambelagd, därför är det viktig för deltagarna att känna sig säkra med att ingen information kommer ut till obehöriga. Vidare diskuterade vi författare mellan varandra, med handledaren men även med våra deltagare kring nyttjandekravet. Det innebär att materialet som samlas in under studiens gång endast kommer att användas till forskningsändamålet (Kalman & Lövgren, 2012). Gällande deltagarna blir nyttjandet av materialet nära kopplat till sekretessen, de ska vara säkra på att vi inte använder materialet till att diskutera exempelvis deras ekonomi med andra

ungdomar eller med socialsekreterarna på socialtjänsten. Allt material är sekretessbelagt, kan inte kopplas till enskilda individer och kommer endast att användas till vår uppsats, vilket deltagarna är informerade om.

5.7 Uppsatsens reliabilitet och validitet

För att säkerställa kvalitén i vår studie har vi även sett till reliabiliteten och validiteten i den. I de olika formerna av reliabilitet, alltså den interna och externa talar man om huruvida en studie går att replikera, det vill säga upprepa på samma sätt (extern) och i den interna om författarna är överens om hur de ska tolka det de ser och hör (Bryman, 2011). Vår studie kan vara svår att göra om då antalet ungdomar och vi som individer kan uppfatta fenomen på olika sätt. Även om samma ungdomar hade intervjuats på samma sätt igen är det inte säkert att exakt samma svar hade fåtts. På detta sätt blir reliabiliteten låg i vår studie. Däremot var vi som författare väldigt samspelade under intervjuerna och tolkade vårt material på liknande sätt, vilket bidrar till hög reliabilitet. Vi har båda medverkat i hela processen av studien. Båda deltog i insamling av teoretiskt material, i alla intervjuer samt att bägge författare var aktiva i analysen och resterande arbete i studien. Detta gemensamma arbete har bidragit till en gemensam tolkning i studien som minskar risken för felaktiga eller ensidiga tolkningar och där även minskar vi risken till missvisning av vårt undersökta område (ibid). Vi spelade in alla intervjuer och transkriberade dessa sedan ordagrant för att säkerställa reliabiliteten i studien.

Validiteten handlar främst om att det som observeras, identifieras eller undersöks är det som författarna ansåg sig undersöka (Bryman, 2011). Den kan delas in i en intern och extern del. Där den interna beskriver huruvida teorierna överensstämmer med våra intervjuer samt hur en långvarig närvaro och delaktighet ger författarna en större chans att säkerställa högre grad av överenskommelsen mellan begrepp, teorier och intervjuer. Den externa validiteten handlar om ifall resultaten kan generaliseras eller inte och om den kan appliceras till andra sociala miljöer och situationer eller ej (ibid). I vår studie har vi innan intervjuerna läst mycket gällande välfärd, försörjningsstöd, ungdomsteorier och så vidare för att ha en bredare grundkunskap. Tidigare forskning och annan fakta

som vi läst på innan intervjuerna använde vi oss också av till att göra intervjuguiden, detta för att säkerställa att teorin och materialet överensstämmer (Bryman, 2011). Efter intervjuerna och bearbetningen av materialet beslutade vi vilka begrepp och teorier som skulle verka bäst för förklaring och analys av materialet, vilket bidrar till en god validitet. Vidare är det svårt att generalisera vårt material både för att intervjuerna varit få samt att vi snarare varit ute efter kontextuell förståelse än generaliserbarhet (ibid). Generaliserbarheten i studien är svårt för oss att avgöra om ungdomarna och socialsekreterarna kan representera övriga, vare sig det är övriga i Hammarkullen, Angered, Sverige eller andra.

5.8 Arbetsfördelning

Vi har valt att skriva hela uppsatsen tillsammans då vi tyckte att det var lättare att byta idéer med varandra under skrivprocessen. Vi ansåg att genom att skriva tillsammans så skulle vi vara väldigt samspelade och kunde tolka materialet på ett liknande sätt och att språket i studien skulle vara jämlikt vilket bidrar till att uppsatsen skulle vara mer läsbar. Det enda moment som vi delat oss var när vi skulle kontakta respektive plats som intervjuerna hölls på. Detta på grund av tidigare relationer till arbetsplatser.

6 Resultat och analys

I den här delen redovisar vi vårt resultat som analyserats med hjälp av de teorier vi beskrivit tidigare. Vi kommer att presentera en del citat både från ungdomar och socialsekreterare för att tydliggöra och beskriva analysen av empirin. Vi har delat upp vårt empiriska material i tre olika teman samt underrubriker som uppkom efter att vi analyserat materialet med hjälp av meningskoncentreringsmetoden. Vidare har vi redovisat det utifrån ungdomarnas svar men med kommentarer från socialsekreterarna inom respektive tema.

6.1 Området och utanförskap

Det första temat utifrån vår intervjuguide och utifrån ungdomarnas svar var frågor kring området och utanförskapet. Hur området bidrar till ett utanförskap samt att

de direkt blir stigmatiserade utav det. Alla ungdomar berättade att de trivdes i Hammarkullen, men majoriteten av dem ville inte bo kvar här i framtiden då de ansåg att det var svårt att uppfostra barn i området. Främst på grund av kriminaliteten och bristen på arbete. Majoriteten av ungdomarna talade kring osäkerheten på torget, det stora antalet familjer som levde på försörjningsstöd och hur det bidrog till en kriminalitetsökning både på grund av brist på pengar men även på grund av viljan till att ha det som andra det vill säga en stabilare ekonomi. Alla ungdomarna nämnde den sociala gemenskapen i området som något positivt och en känsla av att alla känner alla. Ungdomarna definierar utanförskapet med att de inte tillhör det svenska samhället och att de inte har samma kläder och prylar som etniskt svenskar i samma ålder har. De nämner även att utanförskapet ofta visar sig i kontakt med olika instanser såsom socialtjänsten, skolan och arbetsgivare. Citatet nedan beskriver och är ett exempel av hur flera av ungdomarna talade kring utanförskapet på grund av ekonomiska brister och upplevelsen av det.

Riyadh: *“Man kan ha MVG i allting men när du ser din kompis stå där borta och tjäna småpengar så blir du bästa kompis med han för att få in de där pengarna...Du pallar inte gå till gymnasiet, där du ser alla andra ha grejer så kommer du dit och har inte ens tjugo spänn i fickan, det är tufft. Det där kallas för utanförskap. När du kommer från förorten och har inte samma kläder som alla andra. Du har det tufft i ditt område”.*

Vi tolkar Riyadhs citat som att han upplever sig som utanförskap i form av att han avviker från normen. Sernhede (2002) förklarar känslan av att vara avvikande ungdom som bor i förorten med att vara en andraklassens medborgare vilket leder till stigmatisering och väcker ett behov hos de unga om att försvara sin stadsdel, som är en del av deras identitet. Goffman (2011) menar att avvikare i samhället kommer efter en period att själva uppleva sig som avvikare och uppfatta stigmatiseringen som något verkligt. Det kan ha en negativ påverkan på ens identitet, framförallt på ungdomar som är i en fas där identitetsskapandet och identitetskris är något väldigt aktuellt. Detta kan påverka personligheten i grunden (Frisén & Hwang, 2006). Hammarén och Johansson (2009) hävdar att vi som individer har olika roller i olika sociala sammanhang, exempelvis när ungdomarna

är i Hammarkullen har de en roll, som kan ha ett specifikt beteende, klä sig och tala på ett sätt som passar den rollen. Men när de åker in till Göteborgs centrum så går de in i en annan roll som inte liknar det beteendet, klädstilen eller språket som de har i Hammarkullen, detta gör dem för att passa in i det nya sociala sammanhanget. De här olika rollerna är en del av deras identitet.

Riyadh: "Jag har kompisar utanför som inte ens får komma till förorten för sina föräldrar. Jag tänker va fan är det för problem här? Men jag vet att det finns problem här, det går inte att förneka det. Vissa försöker skydda sitt område för att de älskar det, och säger här finns det inga problem. Men jag ser dem, det finns mycket...Jätte mycket. Allt från droger, till arbetslöshet, till försörjningsstöd. Alla sociala problem finns i varje förort... starkt (...)"

Citatet ovan är en vidare beskrivning av känslan av utanförskapet som ungdomarna upplever. Vår tolkning är att de talar om "vi" i Hammarkullen och "de" utanför. Flera av ungdomarna uttryckte att de inte känner sig som svenskar trots att de är födda och uppvuxna i Sverige. Ett exempel är citatet nedan som kommer från Samad.

Samad: "Jag tror att det är så... vissa ser oss inte som människor, helt ärligt. Jag har svenskt pass så jag räknas som svensk egentligen. Men vissa ser mig inte som en svensk. Jag har skägg, jag är brun, å du vet svart hår...man klassas som en invandrare då. Men utanförskap för mig är sådana som inte ser mig som svensk tex. utanförskap har vi inte i Hammarkullen, här är gemenskap, det är skillnad. Men det är folk som inte har fattat det. De ser på mig och tror att alla är likadana. Det är samma sak när man kommer på en jobbintervju"

Samad menar på att Hammarkullen är det området som han förknippar med trygghet och känslan av tillhörighet och gemenskap. Flertalet av ungdomarna har talat kring en stark socialgemenskap i området, trots upplevelsen av utanförskap. Goffman (2011) talar om hur grupper skapar ett "vi och de" scenario. "Vi" blir gruppen med de egenskaper som man vill besitta och "de" blir "de andra", de som vi inte vill vara som. Även Lalander och Johansson (2007) skriver kring det här scenariot som något som skapar stigma i olika grupper. Frisé och Hwang (2006)

hävdar att de segregerade stadsdelar kan bidra till att minska utanförskap på individnivå då ungdomar har känslan av gemenskap och en stabil egen identitet. Men det finns samtidigt en risk att det segregerade området ökar utanförskapet på gruppnivå, då förortens invånare framstår som en motsats till den majoritetsgruppen som svenskar utför (Frisén & Hwang, 2006). En av ungdomarna berättade att han inte upplever utanförskap i Hammarkullen, snarare tvärtom säger han att det är svenskar utanför Hammarkullen som lever i utanförskap likt Riyadhhs tidigare citat.

Socialsekreterare Anida: *“ Ja, jag tror att det är stigmatiserande att få försörjningsstöd. Men här (i Angered) har jag inte samma bild, för att jag tror att de flesta lever på soc då är det inte samma stigma i området. För mig känns det så att de inte har samma bild. Men hade de till exempel börjat i en skola i stan så tror jag inte att de hade sagt att de lever på soc-bidrag. Där blir det stigma, när du går ifrån det området. Du är stigmatiserad i det området men då du lever i det, det är ingen stigma för dig förrän du kommer till de andra som är motsatsen”.*

Vi kan utifrån Anidas berättelse se att det inte är lika stigmatiserande att leva på försörjningsstöd när omgivningen är i samma situation, detta bekräftar flera av ungdomarna. Socialsekreterare Anida talar kring hur ungdomarna och familjerna troligtvis inte är stigmatiserade av sitt försörjningsstöd i det område de bor i, då det är vanligt med familjer som lever med det. Även vår tolkning av fenomenet är detsamma. Enligt Goffman (2011) är ett stigma ett resultat av andras värderingar, eller ett brott av en skriven eller oskriven lag. Den svenska välfärden är uppbyggd på att vi behöver arbeta för att kunna ta del av socialförsäkringarna eller försörjningsstödet (Hedblom, 2004), men om man inte har arbetat har individerna brutit mot denna oskrivna lag vilket gör dem till avvikare, och därmed blir de stigmatiserade och inte tillhör normen. Anida beskriver hur ungdomarna blir stigmatiserade och upplever sig avvikande när de är i andra områden, exempelvis när de åker in till Göteborgs centrum. Så länge de befinner sig i det område de bor i så upplever de inte stigma, eller att de inte ser stigma så tydligt, då det är många andra runt omkring som lever i samma situation. Majoriteten av ungdomarna beskriver samma fenomen, där de inte upplever sig avvikande i Hammarkullen, men har den känslan när de åker in till centrum för att umgås med

andra vänner eller för att åka till skolan.

6.2 Arbetslinje – Bidraglinje

Det andra temat från vår intervjuguide handlar om arbetslinje och bidraglinje. Vi ställde frågor till ungdomarna kring deras och föräldrarnas syn på arbete, vad är deras tankar kring arbetslinje och arbetsmoral. Sedan frågade vi även om bidraglinje och hur de själva definierar den eller vad de vet om den. Majoriteten av ungdomarna var väldigt bestämda i att alla i området vill arbeta men att det inte finns några jobb. Samtidigt som denna syn på arbete fanns, var det ungefär hälften av ungdomarna som talade om att långvarigt försörjningsstöd bidrog till att många i vuxenvärlden inte arbetade. De talade om en form av förlamning, lathet och att man var bekväm. Alla ungdomarna berättade om att de upplevt att de vuxna som levde på försörjningsstöd en längre tid mådde dåligt och önskade att ha ett arbete.

Hamid: *“ja, jag tycker att alla ska göra rätt för sig och det inte är ok att vissa utnyttjar systemet... jag tycker att de är lata...vissa är bekväma typ....de vill inte göra nåt i livet...alla är olika men jag skulle aldrig palla att leva på det sättet”.*

Arijana: *“Min pappa säger alltid att det är något (att arbeta) man ska göra, det är så, vi ska kämpa, vi ska ha våra pengar, ha en bra framtid. Inte gå och gifta oss och sitta hemma, vänta på att mannen ska komma. De vill inte att vi ska ha ett sånt liv, de vill att vi ska tjäna egna pengar och kunna göra vad vi vill med dem. Inte att vi ska vara beroende av någon annans pengar”.*

Vi tolkar att ungdomarnas syn på arbete är nära kopplat till samhällets syn på arbete i stort. Arbete är grunden i det svenska samhället, och en av byggstenarna i den svenska välfärdsmodellen (Hedblom, 2004). Det bidrar till att det är en viktig del av hela samhället och på så vis även en viktig del av identitetsskapandet. Att ha ett arbete och en stabil vardag bidrar till en stabilitet i ens personliga identitet som även ger individen en känsla av sammanhang och trygghet (Frisén & Hwang, 2006). Nedan beskriver citateten vikten av att arbeta för alla individer i samhället.

Riyadh: *“Hade jag blivit politiker hade jag tagit bort försörjningsstödet, alltså*

jag lovar dig. Jag kanske hade gett försörjningsstöd till.. För de som VERKLIGEN inte kan jobba. Men jag lovar dig, folk som kommer från Mellanöstern... Ifall vissa människor här i Sverige tänker på 6 timmars arbetsdag så tänker de på 15-16 timmars arbetsdag. De är villiga att arbeta, de är arbetare... Hela området är drabbat (arbetslöshet), finns ingen som jag känner här i Hammarkullen som är vuxen människa som inte vill ha ett riktigt jobb. De har fucked upp jobbiga jobb. De går runt och letar efter kunder för svart taxi, de går runt och letar efter ett ställe att kunna jobba på 12-13 timmar för 200 kronor för att kunna försörja sin familj vid sidan om”.

Samad: “Pappa var ju ganska mycket ute, han jobbade ganska mycket å hjälpte till kompisar. Han var inte den som var hemma hela dagarna, han kunde inte det. Han gick upp klockan sex på morgonen och gick ut och gjorde nånting, plockade nånting. Det var mycket så att han var mycket på jobbet fast han inte hade något jobb”.

Här talar Samad om hur pappan som varit van att alltid ha ett arbete i sitt hemland mådde dåligt i Sverige. Vi ser att bristen på arbete och den identitetskris han genomgick bidrog till att han var tvungen att finna andra vägar för sysselsättning. Det finns ett starkt samband mellan den yrkesmässiga identiteten och individens självuppfattning (Frisén & Hwang, 2006). Arbetslösheten bidrar till att individens självkänsla blir låg och uppfattningen om en själv blir att man är mindre värd, en andra klassens medborgare eller en så kallad avvikare (Goffman, 2011).

Riyadh: “ Och nu när det börjar gå tufft för välfärden...Nu när de börjar inse att det är många som sitter hemma.. många som behöver jobba. Det är nu de försöker tvinga ut dem som har suttit i klistret och sett ut som isbitar hemma till praktik, till allt annat. Annars får de inte försörjningsstöd. Och det där finns det något bakom det. Det är deras fel tänker jag, de som står bakom det här. De får styra och ta hand om det här på ett bättre sätt. De får ta ansvar, de kan inte tvinga folk som har suttit hemma i flera år att nu gå ut. Socialbidraget har gjort dem till lata människor... De har själva skapat det... Här det finns något som heter välfärd som egentligen inte fungerar. Det fungerar kanske på papper, men i verkligheten finns det inte (...)”.

Riyadh: *”Det är det som är problemet! De flesta jag känner som lever på försörjningsstöd, de väljer den där vägen (kriminalitet) som jag sa innan. För att visa att eeyy! Jag har grejer! Man lever inte bara på försörjningsstöd. Den som ens tror att folk lever på försörjningsstöd är dum i huvudet! Va fan räcker de pengarna till!? De räcker inte ens. Men jag tycker inte att man ska öka försörjningsstödet, för då blir det också problem med stadskassan. Så någonstans har det slått fel, det finns inga jobb”.*

Vi tolkar ovanstående citat som att Riyadhs upplevelser av välfärdsstaten är att det faktiskt är samhällets eget fel för att de har skapat beroendet av försörjningsstöd. Även Titmuss diskuterar detta fenomen i sin teori om välfärdsstaten, om att socialbidraget är en kompensation för individerna för att staten själv har skapat det här beroendet (Johansson, 2001). Enligt Titmuss teori om välfärd behöver arbetsmarknaden och välfärdssystemet vara i samklang, arbetslösheten bör vara låg och sysselsättningsgraden hög (ibid). Under 1990-talet och den ekonomiska krisen i Sverige började man sätta press på individer som sökte försörjningsstöd. För att få stödet krävde staten från individerna att man aktivt skulle söka arbete och delta i olika aktiviteter för arbetslösa, med andra ord hade de skyldigheter gentemot samhället (Junestav, 2007). Det är flera av ungdomarna precis som Riyadh som diskuterade kring detta fenomen, även de har upplevt strängare krav på aktivering och delaktighet i olika arbetsmarknadspolitiska projekt för att få försörjningsstöd. Summan på försörjningsstödet är något som diskuterades av alla ungdomar, de var alla ense med att de räcker inte till. Det går inte att överleva på bara försörjningsstöd och många är tvungna att ha andra, inte alltid lagliga inkomstkällor. Vi tolkar Riyadhs berättelse som en förståelse av en förändrad politik. Riyadh menar att när hans föräldrar kom till Sverige under tidigt 1990-tal så ställde Socialtjänsten inte så många krav på dem. Dock har det skett förändring sedan Alliansen tog över makten i regeringen år 2006 (Landguiden, 2015). Han berättar hur hans föräldrar nu är tvingade till att vara aktivt arbetssökande och att det är svårt då föräldrarna levt utanför arbetslinjen i så många år.

Alla ungdomarna talade om en känsla av misstrohet och kontroll från socialtjänstens sida, de menade på att de kontinuerligt ifrågasatte dem och deras föräldrar. Vid diskussion med socialsekreterarna kring detta menade de på att det

är ingenting de vill förmedla utan att det är socialtjänstens riktlinjer för att de ska kunna göra bedömningar och på så vis sitt arbete.

Socialsekreterare Sara: *“Jag förstår att de kan känna misstro med att vi inte tror på dem. Men det är inte det vi försöker förmedla utan att vi vill att de ska komma ut i arbetet och då krävs det att man gör kontroller”*.

Socialsekreterare Anida: *”Ja, och det tycker jag är sorkigt. Man försöker inte vara det men vissa arbetskolligor har det ifrågasättandet. För mig är det mer...jag känner av från början...är du...vad gör du, till exempel har du varit inskriven på Arbetsförmedlingen länge, vad har du gjort för att påverka din situation? hur inställd är du... och då vet jag, den här människan klarar sig själv...den följer planering och kommer inte vara långvarig. Men vissa gör ett motstånd och då vet man att de kommer bli långvariga”*.

Socialsekreterare Malin: *“Det kan nog vara både och.. det beror på...Det finns ju generationer som går på försörjningsstöd och då tror jag inte att det är stigmatiserande.. Jag vet inte... Det är inte bara... aaa ... vad var det jag hörde? Att om man skaffar många barn kan man få mycket bidrag? Haha.. Jag tror att jag har hört någon som har sagt så någon gång... Kanske... de flesta ungdomar och barn vill vara stolta över sina föräldrar. De vill se upp till dem. Föräldrar vill göra sitt bästa för sina barn... Jag tror att det kan vara skamligt för vissa att få försörjningsstöd och för vissa tror jag att det inte är det. Det är nog olika upplevelser (...)”*.

Försörjningsstödet ska endast gå till de mest behövande, och det ska vara den sista utvägen. Därmed får myndigheterna göra kontroller för att bedöma individernas rätt till denna förmån (Johansson, 2001). Alla tre socialsekreterare har förståelse för ungdomarnas situation då de känner sig misstrodda och ifrågasatta. Samtidigt tillägger de att det är deras uppgift enligt socialtjänstens riktlinjer att kontrollera om klienterna har ett verkligt behov av försörjningsstödet.

6.3 Försörjningsstöd

Vi frågade ungdomarna om försörjningsstödet, både vad de tror att det är samt hur det var att växa upp med föräldrarna som levde på försörjningsstöd.

Diskussionerna blev många så vi valde att dela upp detta tema i då och nu, men vi börjar med ungdomarnas upplevelse av försörjningsstöd. Alla ungdomar hade svårt att förklara vad det var. Två av ungdomarna blandade ihop försörjningsstöd med andra bidrag såsom barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd. En av ungdomarna sa att han inte kunde så mycket om det då föräldrarna tog hand om ekonomin. Alla ungdomar sa att majoriteten av befolkningen i Hammarkullen hade försörjningsstöd.

Riyadh: *“Det enda jag vet är att det är ett påhittat grej, där de ska försöka få folk att sitta fast i klistret. Och ge dem pengar och så. Det är det enda jag vet. Det är sant. Jag tror att det bara hjälper 2 % av alla, resten de tänker... De där pengarna hjälper inte... Hela Hammarkullen är nästan på försörjningsstöd alltså varje förort i hela Sverige lever på försörjningsstöd. Det vet alla... Och för de då, som bor i förorter som mig... Som har bott här hela mitt liv, som ser skillnaden på förorten och på alla andra ställen här i Göteborg. Tänker va fan ser det inte ut som i Mölnlycke och andra ställen (...)”*

Riyadh talar om hur ojämlikheterna är synliga i Göteborgs stad. Han menar att kommuner satsar mindre resurser på invandratäta förorter än de rikare stadsdelar där inte många lever på försörjningsstöd. I hans diskussion kommer han själv på förklaringar till detta.

Riyadh säger: *“Men då tänker jag där i Mölnlycke där går alla upp och jobbar.. Klart de bygger upp för dem där... Nya vägar, nya lägenheter, nya hus, nya lekplatser, nya förskolor och skolor för att alla jobbar där. Så när alla jobbar där och betalar skatt så kommer deras skattepengar tillbaka och byggs upp. Men här i Hammarkullen och andra förorter här betalar vi inte mycket skatt och det är just därför det ser ut som det gör. Kommunen har inte så stort ansvar för förorter.. Det enda kommunen har stort ansvar för i förorten är för att ge dem försörjningsstöd för att de ska kunna äta, dricka och sova. Det är det enda kommunen hjälper med*

här (...)”.

Riyadh som flera av de andra ungdomarna diskuterade kring hur området Hammarkullen var sämre än de andra. Riyadh menar på att det är på grund av att befolkningen i området inte arbetar. Han ser arbetslösheten som något negativt och något som påverkar dem alla. Stigmat kring fenomenet bidrar till att ungdomarna själva stämplar sitt område och sin grupp negativt, med andra ord de upplever sitt eget stigma (Goffman, 2011). Samtidigt som ungdomarna talar om hur försörjningsstödet har hjälpt familjerna i sin vardag med uppehälle.

Exempelvis berättar Arijana:

“De hjälper till med att överleva, med hyra, el, barnen, underhållsstöd för barn, kläder, mat hemma. Men alltså tänker man lite utanför, då fattar man att dem pengarna egentligen inte räcker till (...)”.

6.3.1 Försörjningsstöd under uppväxten

På frågan om hur det var att leva på försörjningsstöd under uppväxten svarade alla ungdomar att det var ganska svårt och att deras föräldrar gjorde allt för att skaffa pengar till sina barn så att de skulle kunna betala till exempel medlemskap i fotbollsklubben eller för att de skulle få fickpengar. Vidare var ett gemensamt tema för ungdomarna att man inte ofta pratade om försörjningsstödet i familjen utan talade mer om att pengarna inte räcker till. Då det begreppet sällan användes i hemmet bidrog det till att flera av ungdomarna varken visste vad försörjningsstöd var eller vart pengarna kom ifrån.

Samad: *“ Jag har inte så mycket koll om det var soc eller om det var pappas ficka, men jag har aldrig haft problem att få pengar. När jag spelat i Blåvitt så det var mycket resor och köpa kläder, fotbollskläder och du vet, för oss blattar som kommer från förorten var det inte lika lätt att betala. Men de andra var ganska rika som var där. Men min pappa gjorde liksom allt, jag har aldrig haft problem för att betala när det gäller fotboll, skor och kläder. Allt sådant har vi haft (...)*”.

Frisén och Hwang (2006) menar på att tonåringar söker sin identitet. Genom olika

erfarenheter och tillhörigheter får de upplevelse att de tillhör någon grupp som bekräftar dem som värdefulla individer. Samads berättelse visar på att fotbollsklubben var en del av hans identitet där han blev bekräftad av andra ungdomar. Samads pappa gjorde allt för att Samad inte skulle avvika från andra ungdomar i klubben, att ha likadana kläder och skor som de andra kan vara avgörande för en ungdoms bekräftelse och känsla av tillhörighet i gruppen. Detta bidrog till att Samad blev en av "vi" och inte en av "de" för resterande i sitt fotbollslag (Lalander & Johansson, 2007). Vidare kunde han enligt Goffmans teori om symbolisk interaktionism och hans tankar kring roller bli bekräftad av sina kompisar i fotbollsklubben då han var klädd som dem och verkade ha samma möjligheter (Hammarén & Johansson, 2009). Samads "fasad" i form av kläder och beteende som var likt hans kompisar från fotbollsklubben skapade också hans sociala position, alltså en del av hans identitet. En av socialsekreterarna berättar om att barnperspektivet beaktas i utredningar och att varje handläggare har möjlighet att bevilja bistånd till fritidsaktiviteter. Utifrån Samads berättelse ser vi att det är av största vikt att ungdomar får en möjlighet att vara som alla andra, att få vara med i gruppen. Därmed har socialsekreterarna en viktig roll i ungdomarnas liv.

Socialsekreterare Malin: *"Vi frågar ju alltid om barnen, utifrån barnperspektivet... Jag frågar alltid vilka intressen har barnen, vi har ju även kunnat bevilja bistånd för fritidsaktiviteter och det har jag ju alltid gjort... Och även... Jag tror att jag har uppmanat någon gång också... Det var en förälder där barnet var med i en fotbollsklubb och hon var en ensamstående mamma. Hon berättade att sonen haft övervikt och var mobbad, men sedan började han fotboll så då sa jag till henne att om hon hade betalat avgiften... Att komma in med avgiften och han beviljades avgiften och bistånd till fotbollsskor för dräkten hade han redan. Det gjorde jag även nästa termin (...)"*.

En annan ungdom berättar om att han hade mindre fickpengar då hans föräldrar levde på försörjningsstöd.

Abdi: *"När jag var liten så fick jag 10 kr varje lördag. Med 10 kr då kunde jag köpa en choklad, en dricka eller tre godis. Men jag gillade choklad och det var*

dyrt. Sen mina kompisar som deras föräldrar jobbar de fick 30 kr. Och de tyckte de var skitmycket. Vad ska jag med 10 kr? Varje dag när du ser att kompisar har 30 kr... Det att de ser mig som tjuv... Det kommer automatiskt. Men man vill inte klassas som fattig så man måste göra ... man måste bli en tjuv. Man går i affärer och tar två grejer ... folk tror att man har pengar... så man visar så... Men det är ingen som vet att man tjuvar. Så när jag var liten så hade jag många kompisar som tjuvar och jobbade som tjuvar”.

Här berättar Abdi om hur han som barn jämförde sig själv med barnen vars föräldrar som hade arbete. Redan i tidig ålder märkte han skillnaden i ekonomin på familjerna då barnen hade tillgång till olika mycket pengar för sitt lördagsgodis. Abdi beskriver hur han gick till väga för att inte klassas som fattig, för att vara som de andra. Abdi berättar också att lösningen på problemet inte var en godkänd lösning av resterande i gruppen utan det fick göras i hemlighet. Att inte ha pengar var stigmatiserande, men att stjäla och kallas för en tjuv var ännu värre, så han berättade inte om det för någon. Vidare tillägger Abdi om hur skillnaden i ekonomi var en central punkt även när de började bli äldre, hur han jämförde kompisarnas ekonomi med sin egna.

6.3.2 Försörjningsstödet: nu och framtiden

Flera av rapporterna vi har läst skrivna om försörjningsstödet beskriver hur svårt det är att komma ur ett långvarigt försörjningsstöd, att många gånger får man bidrag hela livet ut och har svårt det är att finna sysselsättning (Göteborgs stad, 2014). Alla ungdomar vi talade med bekräftade detta, de menade på att när man har varit utanför arbetsmarknaden länge är det inte någon arbetsgivare som vill anställa en och att vanan av att inte vara sysselsatt gör medborgarna mer benägna till att inte arbeta. Trots detta var alla glada och såg en ljus framtid framför sig, de var alla fast beslutna i att finna arbete och bilda familj.

Arijana: “Det är inte en bra (försörjningsstöd) grej, men har man inget val som har man inget. Jag ser ju hur det är. Jag vill aldrig leva så. Okej 1, 2, 3 år max kanske, men sen måste man förstå att det är dags, du har en familj du har mycket att ta igen egentligen. Vi bor i Sverige liksom... Du kan göra vad du vill. Du kan

bli vad du vill”.

Hamid: *“Jag tror att jag kommer ha en bra framtid, jag jobbar och kämpar. Jag vill köpa en lägenhet senare i ett fint område och bo där med min familj (...)”.*

Adis: *”Det kommer inte påverka min framtid. Jag är en aktiv person och kämpar alltid för det jag vill ha. Jag kommer få jobb och det kommer inte påverka min framtid. Efter studenten får jag jobb och jag kommer att klara mig”.*

Flera av ungdomarna kom med förslag om hur man kan motverka denna negativa spiral som de talar om, det vill säga hur försörjningsstödet skapar beroende hos befolkningen. De menar att det finns andra vägar för samhället att gå istället för att betala ut försörjningsstöd som kan ha en mer negativ inverkan på deras liv. En av ungdomarna kopplade även försörjningsstödet och det utanförskap det skapar till extremism. Han menade på att fattigdomen som finns skapar utanförskap i samhället och då letar ungdomar efter en annan identitet för att bli bekräftade.

Riyadh: *“Om en familj precis har kommit hit, ge de försörjningsstöd första månaderna, sen ta in de på ett möte. Säg vad vill ni göra? Jobba? Plugga? Hjälp dem! Skicka ut dem och låt de jobba bara, plugga, skaffa sig en utbildning. Så slipper de fastna i det med försörjningsstöd, chai, te och sånt. Ta bort den sociala sidan, det är för mycket socialt här som förstör folk. Falafel, kebab och sånt. För mig tänker jag att framtiden ser överljus ut. Jag hoppas att den ser likadan ut för alla mina vänner som jag har växt upp med. Det tråkiga är att alla de som känner sig utanför är de som går med ISIS, blir rasister eller grova kommunister och sånt vill vi inte ha. För det kommer bara pumpas och så kommer vi ha massa extremister ... Utanförskap leder till extremism faktiskt”.*

Även en av socialsekreterarna bekräftade hur staten och samhället i stort bidrog till att det här ekonomiska beroendet skapats, liksom Titmuss teorier om välfärden och hur samhället betalar ut försörjningsstöd för att betala tillbaka sin skuld för vad man har bidragit till (Johansson, 2001). Vidare menar socialsekreteraren även att samhället skapar det här beroendet för att det behövs för att systemet skall fungera.

Socialsekreterare Anida: *“Just här i Sverige tror jag att man tar bort ansvaret över deras liv, gör de ansvarslösa. Jag tror att hela samhället grundar sig på att man ska vara i behov av staten, att det ska finnas en grupp av människor som är i behov, annars hade jag inte haft jobb (...)”*.

7 Slutsats och avslutande diskussion

Studiens syfte var att undersöka hur ungdomar mellan 18-21 år påverkas av att deras föräldrar länge har levt på försörjningsstöd. Under studiens gång har vi intervjuat både ungdomar som har levt på långvarigt försörjningsstöd samt socialsekreterare som arbetar inom ekonomiskt bistånd, det vill säga de som bedömer om individer har rätt till försörjningsstödet.

Vår första frågeställning var gällande hur ungdomen upplevt försörjningsstöd under uppväxten och hur de upplever att familjen lever på försörjningsstöd nu. Alla ungdomarna talade kring problem med ekonomin under uppväxten, trots detta upplevde de att pengar oftast fanns för sådant som var nödvändigt. De berättade att föräldrarna sällan talade om försörjningsstöd utan benämnde det istället som problem med ekonomin. Två av ungdomarna berättade om hur bristen på pengar i uppväxten ledde till att de begått kriminella gärningar såsom stöld. Alla ungdomar bekräftade att bristen på pengar har lett till att många i området väljer den kriminella vägen såsom att stå på torget och sälja droger. Vidare har alla ungdomar berättat att föräldrarnas dåliga ekonomi bidrog till att ungdomarna kände sig avvikande från andra kompisar vars föräldrar hade arbete då de inte hade lika dyra kläder eller lika mycket godispengar.

När Alliansen tog över i regeringen år 2006 påverkades många familjer i förortererna. Flera av ungdomarna diskuterade kring hur man nu försökte tvinga ut människor i arbete eller andra aktiviteter efter många år av bidrag. Staten började ställa mer krav och bidragen sänktes. Denna politiska förändring var något som ungdomarna påverkades av och kommer ihåg som något jobbigt under sin uppväxt. De berättade om hur föräldrarna upplevdes stressade och arga över det. Rapporter från Rädda Barnen (2014) påvisar att alla barn som växer upp i familjer

med försörjningsstöd lever i fattigdom. Det beräknas att de lever på minimum nivå och det beskrivs hur försörjningsstöd och nivån på det bidrar till att barnen hamnar i utanförskap.

Vår andra frågeställning gällde om hur ungdomarna upplevde att försörjningsstödet bidrog till ett utanförskap. Ungdomarna beskrev det som både stigmatiserande och att de kände sig utanför. Flera ungdomar upplevde även att de inte blev sedda som svenskar, både på grund av att de bodde i ett invandrartätt område, att de inte hade samma utseende som etniska svenskar och att de inte hade råd att ha lika mycket pengar till exempelvis fotbolls läger. De blev avvikare ifrån gruppen som tillhörde normen (Goffman, 2011). Vidare har ungdomarna beskrivit hur deras beteende anpassades utifrån det sociala sammanhanget de befann sig i, där å ena sidan kunde de vara sig själva i Hammarkullen, å andra sidan hade de en roll eller identitet när de åkte och umgicks med svenska vänner, likt Goffmans teori om identitet och symbolisk interaktionism (Hammarén & Johansson, 2009).

Vår tredje frågeställning var hur ungdomar upplever att försörjningsstöd bidrar till stigmatisering och stämpling. I Angered bor en hög andel familjer som lever på försörjningsstöd en längre tid, ett invandrartätt område som media ofta framställer som stigmatiserat och att vara i utanförskap. Ungdomarna beskriver det här utanförskapet på olika sätt, de menar på att de är annorlunda, klär sig med andra kläder, pratar på annat sätt och har inte samma förutsättningar som ungdomar inne i centrum har. För övrigt säger även alla ungdomar att majoriteten av befolkningen i Hammarkullen lever på försörjningsstöd och att de alltid har gjort det. Enligt rapporter som Göteborgs stad har gjort visar att hälften av stadens totala utbetalning till försörjningsstöd går till dessa Angered och Östra Göteborg. Dessutom levde 30 % av befolkningen i Hammarkullen på försörjningsstöd år 2013, vilket är högst i hela Angered (Göteborgs stad, 2015). Vi har funderat på varför ungdomarnas bild är sådan som inte riktigt stämmer överens med verkligheten. Verkligheten är att majoriteten av befolkningen i Hammarkullen får sina inkomster från annat håll än försörjningsstöd. Kan det bero på att deras uppfattning om försörjningsstöd är sådan att så fort individer lever på knappa resurser så är det ett försörjningsstöd? Men i verkligheten kan det handla om

sjukskrivningar, deltidsarbeten eller låga löneinkomster.

Att ungdomarna beskriver sig själva och området som beroende av försörjningsstöd är något som Goffman (2011) kallar stigma, att en individ beroende på sina egenskaper ses som en avvikare då denne inte följer normen som råder i samhället. Vidare talar Goffman (2011) om grupperna som skapar normer är de som skapar stämplingar och stigma, det ger dem en stämplande makt. En makt över dem som avviker. Normen i Sverige är att arbeta och att göra rätt för sig, det vill säga följa grundprinciperna som råder för att sedan kunna nyttja socialförsäkringsförmånerna. Har man inte gjort det, är man inte värdig att utnyttja samhällets resurser. Blir man inte värdig i samhällets ögon blir man direkt avvikande och inte i normgruppen, det vill säga ett tydligt ”vi och de” scenario (Lalander & Johansson, 2007).

Vår fjärde och sista frågeställning handlade om hur socialsekreterarna beskriver familjernas och ungdomarnas situation av långvarigt försörjningsstöd. Till största delen har socialsekreterarna bekräftat att försörjningsstöd kan verka för utanförskapet, dock menade de på att utanförskapet inte noteras på samma vis i området Hammarkullen, Angered då det är många familjer som lever på långvarigt försörjningsstöd. Vidare talade socialsekreterarna om att stigmatisering och stämpling blir mer synlig när de är utanför sitt område. De talade även om att det var vanligt att familjer fick försörjningsstöd i generationer vilket kunde vara en bidragande faktor till minskad stämpling. Socialsekreterarna diskuterade även kring kontrollen och misstron gentemot sina klienter. Det var något de inte ville förmedla till klienterna men något som de var tvungna att utföra då det ingår i deras arbetsuppgifter.

Vi som författare träffade ungdomar som talade om det här utifrån olika perspektiv, ungdomarna var väldigt reflekterande gällande sin situation. De talade om arbetets värde och att det var rätt väg. Trots föräldrarnas brist på sysselsättning hade mycket fokus under uppfostran lagts på att förstå vikten av att arbeta och studera. Samtidigt som ungdomarna kunde reflektera över att försörjningsstödet under en kortare period kunde vara nödvändigt och behjälpligt för många exempelvis nyanlända invandrare. Vi som författare har tänkt mycket på hur detta

negativa mönster som råder med långvarigt försörjningsstöd kan brytas. Samtidigt som antalet familjer med försörjningsstöd ökar så minskar arbetsmöjligheterna i Sverige. Man minskar på personaltäthet och arbetsmöjligheterna med ingen eller kort utbildning försvinner allt mer och mer (Göteborgs stad, 2014). Det bidrar automatiskt till att personer med icke-svenska utbildningar eller ingen utbildning alls faller mellan stolarna och hamnar direkt hos socialtjänsten.

Vårt resultat av studien visar på att långvarigt försörjningsstöd kan leda till utanförskap vilket kan visa sig i form av att individer blir avvikande från normen som råder i samhället. Alla ungdomar som vi intervjuade berättade om att för att komma ifrån utanförskapet behöver de flytta från Angered. Studien visar även att alla ungdomar vill arbeta i framtiden och var uppfostrade med en syn kring att arbete är en viktig del av livet. Vidare talade ungdomarna om att de inte vill leva med samma ekonomiska förutsättningar som deras föräldrar har gjort. De resurser som familjerna haft i form av försörjningsstöd menar alla ungdomar att de inte räcker och att alla dessa faktorer bidrar till psykisk ohälsa. Majoriteten av ungdomarna visste inte vad försörjningsstöd innebar utan kopplade det endast till bidrag på grund av arbetsbrist i hemmet. Alla ungdomar berättade att uppväxt villkoren var sämre än hos barn med föräldrar som arbetade, de talade om att pengar var något som ofta fattades. Trots dessa svårigheter såg alla ungdomar ljus på sin framtid då alla var inställda på att skaffa ett arbete.

7.1 Studiens begränsningar

Svårigheterna i studien har framförallt varit att finna relevant tidigare forskning till studien. Vi försökte hitta tidigare studier som rör vårt ämne men det var svårt. Det är ett ämne som det bör forskas mer kring. Det finns en hel del studier om försörjningsstöd men få om ungdomarnas del i det. Det vi fann var barnfattighedsrapporten som gjordes av Rädda barnen (2014). Även denna studie saknade barnens röster om deras upplevelser av försörjningsstöd. Rapporten redovisar mer statistik än upplevelser av situationen.

En annan svårighet var att finna socialsekreterare, då var det inte många som ville delta. I första hand på grund av tidsbristen och den tunga arbetsbelastning som de

har beskrivit. Vad gäller ungdomar som deltagare var det lättare då vi inte bokade in specifika tider med dem innan, utan vi gick till Mixgården och intervjuade dem när de ändå var där och hade en ledig stund.

Önskan hade varit att ha fler tjejer som deltagare, helst hälften tjejer och hälften killar. Könsfördelningen hos ungdomarna som intervjuats är skev, en stor majoritet är killar. Det bidrar till att informationen vi fått är främst ifrån män och kan leda till att resultatet blir framförallt utifrån ett manligt perspektiv. Vi vet inte om resultatet hade varit detsamma om vi intervjuat fler tjejer och därmed fått ett mer kvinnligt perspektiv, eller om det hade varit annorlunda med hälften tjejer och hälften killar.

Innan intervjun med den första ungdomen var vi författare oroliga över att ämnet och frågorna skulle vara för känsliga för ungdomarna att diskutera, men vi blev positivt överraskade av hur ungdomarna verkade tycka att det var intressant att tala om. De upplevdes väldigt ärliga och verkade uppskatta att vi lyssnade på deras historier om barndomen och hur det var att växa upp med försörjningsstöd.

Flera av ungdomarna nämnde i sina intervjuer om andra inkomstkällor på grund av att försörjningsstödet inte räckte till, många gånger var dessa källor inte lagliga. Vi har valt att inte fördjupa oss i det då syftet i vår studie var att undersöka ungdomars upplevelse av försörjningsstödet och hur det var att växa upp med det. Det hade dock varit ett intressant framtida forskningsfält, det vill säga vilka de andra inkomstkällorna är och vad som får individer att leta sig ditåt. Det hade också varit av stort intresse att undersöka vidare kring gemenskapen i Hammarkullen som alla ungdomar talade om och vilka processer bidrar till detta.

Referenslista

- Almqvist, K. (2008): Identitet och etnicitet. I Frisén & Hwang (red): *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Arnstberg, K-O. (2008): *Sverige och invandringen*. Lund: Studentlitteratur.
- Becker S, H. & Sandin, G. (2006): *Utanför; Avvikandets sociologi*. Carlshamn: Tryck och Media.
- Bryman, A. (2011): *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Eachrane, M. & Faye, L. (2001): *Sverige och de andra. Postkoloniala perspektiv*. Stockholm: Natur och kultur.
- Engdahl, O & Larsson, B (2006). *Sociologiska perspektiv: grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015): Intervjuer. I: Ahrne, G. & Svensson, P. *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Fahlgren, M. (2009): *Att uppleva utanförskap*. Stockholm: Populär vetenskaplig kunskapsöversikt.
- Frizén, A. & Hwang, P. (2006): *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och kultur.
- Goffman, E. (2011): *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Norstedt.
- Göteborgs stad (2014): *Antalet hushåll i långvarigt beroende av försörjningsstöd ska minska i Göteborgs stad, verktyg och rekommendationer för fortsatt arbete*. Göteborg.
- Göteborgs stad (2015): *Ekonomiskt bistånd 2015. Rätten till försörjningsstöd. ekonomiskt bistånd i andra fall. Aktuella bidragsbelopp m.m.* Göteborg.
- Göteborgs stad: Social resursförvaltning (2014): *Delrapport 2014: Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg*. Göteborg.
- Göteborgs stad statistik 2015: <http://www4.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf>
131 Angered 2015 (Powerpoint fil). Datum: 2015-10-07 kl.11.30
- Hammarén, N. & Johansson, T. (2009): *Identitet*. Stockholm: Liber.
- Hedblom, A. (2004): *Aktiveringspolitikens Janusansikte; En studie av differentiering, inklusion och marginalisering*. Lund: Kfs.

- Hollertz, K. (2005): *Problemen förgås, lösningarna består; Organisering av kommunala insatser för unga arbetslösa med försörjningsproblem*. Lund: Mediatryck.
- Johansson, H. (2001): *I det sociala medborgarskapets skugga: rätten till socialbidrag under 1980- och 1990-talen*. Kungälv: Grafikerna Livréna.
- Junestav, M. (2007): *Socialförsäkringssystemet och arbetsmarknaden [Elektronisk resurs]: politiska idéer, sociala normer och institutionell förändring - en historik*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Kalman, H. & Lövgren, V. (2012): *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2014): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lalander, P. & Johansson, T. (2007): *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Landguiden, 2015: <https://www.landguiden.se/Lander/Europa/Sverige/Modern-Historia>. Datum: 2015-11-16 kl.9.00
- Milton, P. (2006): *Arbete istället för bidrag, om aktiveringskraven i socialtjänsten och effekten av de arbetslösa bidragstagarna*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Regeringskansliet, Justitiedepartementet och utrikesdepartementet (2006): *FN's konventioner om mänskliga rättigheter*. Davidson tryckeri.
- Rädda Barnen (2014): *Barnfattighedsrapport 2014*.
- Salonen, T., Sunesson, S., Blomberg, S., Edeblak, P. G., Harrysson, L., Magnusson, J., Meeuwisse, A., Petersson, J. (2008). The flight from universalism. *European Journal of Social Work, vol.1:1, s.19-29*.
- Sernhede, O (2002): *Alienation is my nation: Hip och unga mäns utanförskap i Det nya Sverige*. Stockholm: Ordfront.
- Socialstyrelsen, 2015: <http://www.socialstyrelsen.se/ekonomisktband>. Datum: 2015-10-10 kl 13.30
- Socialtjänstlagen (2001:453) kap 4 1§ 1 stycket.
- Törnquist, A. (2001:4): *Till förortens försvar. Göteborg: Göteborgs Universitet, Socialt arbete, Avhandling*.
- Ungdomsstyrelsen (2008:9): *En analys av ungas utanförskap*. Fokus 08. Stockholm.

Bilaga 1

Intervjuguide- Ungdomar

Inledande frågor:

- Tjej/Kille? Ålder?
- Vilken skola går du i? Vilken gata bor du på?

Tema 1: Diskussion kring området:

- Trivs du i området?
- Är du uppvuxen i området?
- Hur länge har du bott i Angered?
- Var vill du bo i framtiden?

Temat 2: Familjesituation:

- Hur många syskon har du? Hur ser din familjekonstellation ut?
- Har ni släkt i området?
- Hur stor lägenhet bor ni i?
- Vad gör dina föräldrar?
- Vad har du, dina föräldrar för utbildning?
- Har din familj försörjningsstöd?
- Hur länge har din familj levt på försörjningsstöd?
- Lever dina vänner på försörjningsstöd?
- Vad arbetar du med? Stora syskon?
- Har du haft sommarjobb/jobbs tidigare?
- Får du studiebidrag? Har du fickpengar? Känner du att pengarna räcker till?
- Hittar du och din familj på något på fritiden?
- Hur har ni semester? Vad gör ni på semester?

Tema 3: "Bidragslinje" vs. arbetslinje

- Känslan av att inte ha föräldrar som arbetar, utanför arbetslinjen?
- Hur känns det att föräldrar inte går till jobbet?
- Pratar ni om arbetslöshet/försörjningsstöd i hemmet?
- Synen kring arbete i familjen?
- Synen kring arbete i släkten, vänner, området?
- Vad vet du om försörjningsstödet?
- Tror du att det påverkar dig och familjen? Hur/ på vilket sätt?
- Tror du att om man har fått försörjningsstödet under många år har påverkat dig? På vilket sätt?

Tema 4: Utanförskap

- Vad betyder utanförskap?- hur de själva definierar begreppet
- Har du någonsin upplevt utanförskap?
- Vad innebär det för dig och din familj att vara utanförskap?
- Vad kan det innebära för din framtid?

Avslutande reflektioner

- Har du några andra tankar kring det vi pratat om under intervjun?
- Vad tyckte du om intervjun?

Bilaga 2

Intervjuguide- Socialsekreterare

- Hur länge har du arbetat på socialtjänsten/ekonomiskt bistånd?
- Har du jobbat på ekonomiskt bistånd i en annan stadsdel? Majorna eller Askim? Finns det skillnader i synen på försörjningsstöd?
- Vad är din upplevelse av ungdomars situation när familjen får försörjningsstöd?
- Hur tror du att det påverkar ungdomarna?
- Träffar du ungdomar eller bara föräldrarna?
- I vilka sammanhang följer ungdomarna med sina föräldrar?
- Hur tror du att det påverkar ungdomarna att de bor i Angered?
- Hur upplever du deras utanförskap?
- Hur tror du att stigmat kring försörjningsstöd och boende i Angered påverkar ungdomarna?
- Finns det stigma kring det?
- Hur arbetar ni med ungdomar som lever i denna situation?